

Jeugdbeleid en Jeugd betrekken

Amsterdam, 28 oktober 1998

Peter H. Kwakkelstein

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Jeugdparticipatie	6
3	Jeugd en samenleving: een nieuwe dimensie	9
4	Voorwaarden en conditie voor Jeugd betrekken	12
4.1	Vorm en inhoud	12
4.2	Openheid	13
4.3	Verankering	14
4.4	Representativiteit	16
4.5	Een beleidskader voor Jeugdbeleid	16
4.6	Visie op de jeugd	17
4.7	Betrekken...waarbij?	17
4.8	Jeugdbeleid - sociaal beleid	18
5	Vormen van jeugdparticipatie	19
5.1	Vormen van vertegenwoordiging van jeugdigen	20
5.2	De Werkplaats jeugd betrekken	26
	Bijlagen	
■	Programma	34
2	Opdrachten behorend bij OLPJ cursus module 4	35

1 Inleiding

In onze politiek/bestuurlijke cultuur bestaat geen grote traditie in het direct betrekken van burgers bij beleidsvraagstukken. In het algemeen wordt gesteld dat de 'afstand' tussen de overheid en de burger nogal groot is, volgens velen té groot. Natuurlijk kennen we onze inspraakrituelen, en geven we (graag) het beheer van de woon- en leefomgeving in handen van de burgers, maar de burger laat het vaak graag aan anderen over.

De inrichting van onze overheidsorganisatie is ook niet zo afgestemd op inbreng vanuit de bevolking. De relatie tussen de burger en zijn lokaal bestuur is meer *administratief* dan *politiek* van aard: het gemeentehuis is voor de meeste burgers vooral een loket.

Weliswaar wekt de opbloei van lokale belangenpartijen in de laatste verkiezingen de indruk dat er sprake is van een 'herpolitisering' van de relatie tussen burgers en hun lokaal bestuur, maar dat feest van schijnbare betrokkenheid lijkt zich toch vooral tot de verkiezingstijd te beperken.

En de burger lijkt er over het algemeen vrede mee te hebben dat de zaken vooral vóór hem geregeld worden. Onze samenleving heeft zich gevormd tot een model waarin overheden en maatschappelijke organisaties geacht worden grotendeels op eigen gezag dingen te regelen, diensten te leveren. Wij leven in een 'professionele cultuur', waarin grote waarde wordt gehecht aan de inbreng van deskundigen. En zo zijn overheden ook vaak eerder geneigd deskundigen te raadplegen (en te geloven) dan burgers zelf. En verder worden veel zaken afgehandeld in een beperkt circuit van onderhandeling en overleg met belangenorganisaties, georganiseerde verbanden en (professionele) instellingen.

Ronald Inglehart¹ noemt deze politieke cultuur "*elite directed political participation (that) is largely a matter of elites mobilizing mass support through established organizations such as political parties, labor unions, religious institutions and so on*". Maar Inglehart ziet in westerse landen een toenemende competentie bij burgers om betrokken te zijn bij beleidsvorming en het nemen van specifieke beslissingen. Deze mondige burger neemt er niet zondermeer genoegen mee zijn politieke deelname te beperken tot het eens in de zoveel tijd kiezen van de ene of de andere ploeg 'beslissers'. Inglehart signaleert dan ook de opkomst van een politieke stijl die hij "*elite challenging*" noemt. Deze stijl komt voort uit de toenemende behoefte van burgers om invloed te hebben op beslissingen die hun bestaan direct raken.

We kunnen aannemen dat deze competentie zeker bij jeugdige burgers is toegenomen en toeneemt. Zij zijn mondiger door beter en langduriger onderwijs, ze zijn eerder zelfstandig en (zegt Inglehart) ze worden minder dan voorgaande generaties belast met materiële zorgen, waardoor hun preoccupatie veel meer ligt op het vlak van de 'kwaliteit van het bestaan'. Inglehart zegt dat juist jeugdigen zich aangesproken zullen voelen door "elite challenging" politieke culturen.

De vraag is nu of deze kwaliteiten van onze jeugdige burgers wel serieus worden genomen, en of er vormen ontstaan die jeugdigen de mogelijkheden

Noot 1 Ronald Inglehart: *The silent revolution; Changing values and political styles among western publics*, Princeton University Press, 1977. Leidde in de jaren zeventig een opzienbarend internationaal onderzoek naar veranderende waarden, politieke stijlen en politieke betrokkenheid in westerse landen.

geven om ze in praktijk te brengen?

Jeugd betrekken

Met het betrekken van jeugdigen bij het beleid dat hen (en dus ook de lokale samenleving) aangaat is het tot op heden nogal armoedig gesteld. Zij zijn, zeker als ze nog niet de stemgerechtigde leeftijd hebben bereikt, vooral *het object* van beleid en hebben daarover weinig te zeggen. Met 'jeugd betrekken' bij beleid is weinig ervaring opgedaan. Maar ook op de mogelijkheden van jeugdigen om in bredere zin aan de (lokale) samenleving deel te nemen valt nog heel wat af te dingen.

De laatste jaren komt het onderwerp 'jeugd betrekken' weliswaar steeds meer op de agenda, maar hoe het moet, daarover is weinig bekend. Het is niet zo toevallig dat het betrekken van jeugdigen de laatste tijd zoveel belangstelling krijgt, het is eerder opvallend het eerst in de jaren negentig aan de orde komt. Al lange tijd is duidelijk dat jeugd verandert, dat de primaire verbanden waarin jeugdigen opgroeien veranderen, dat de sociale omgeving verandert, dat de maatschappij als geheel verandert, en dat al die veranderingen gevolgen hebben voor de positie en de perspectieven van jeugdigen in de samenleving.

En natuurlijk heeft de samenleving ook gereageerd op die veranderingen met allerlei onderzoek, wetgeving, maatregelen, voorzieningen, zorg en begeleiding en met jeugdbeleid.

Jeugdbeleid

Maar jeugdbeleid heeft tot nu toe vooral twee opvallende kenmerken:

Vaak is jeugdbeleid gebaseerd op gegevens over jeugdigen:

Hoe waardevol deze gegevens over (de leefsituatie van) jeugdigen ook zijn, als bron, zij worden in de meeste gevallen door 'deskundige intermediairs' aangedragen, waarbij de jeugd zelf onzichtbaar blijft. De daarop gebaseerde beleidsontwikkeling en -uitvoering vindt veelal over de hoofden van jeugdigen plaats. Aan de inbreng van jeugdigen daarbij wordt over het algemeen niet veel waarde gehecht.

Veel jeugdbeleid reageert vooral op maatschappelijke verschijnselen die met jeugdigen te maken hebben.

We kunnen wel stellen dat het jeugdbeleid vaak 'hijgend' achter de maatschappelijke ontwikkelingen aan heeft gelopen, zonder echt vooruit te zien en te anticiperen. Veel van het jeugdbeleid lijkt bovendien meer ingegeven door 'een zorg voor de samenleving' dan door 'een zorg voor jeugdigen'. Een 'jeugd'-beleid dat er als het ware op is gericht om de samenleving in bescherming te nemen 'tegen jeugdigen' levert voor jeugdigen doorgaans weinig (nieuwe) perspectieven op.

Vaak wordt het jeugdbeleid getekend door 'defensieve' en niet zozeer door positieve overwegingen: "dan maar een 'hangplek'. Dit komt omdat het onderwerp aan de orde wordt gesteld vanuit een overlast-ervaring. Als we kunnen voorzien dat ontmoetingsplaatsen voor jeugdigen belangrijk zijn en dat in een bepaalde omgeving daar geen gelegenheid voor is, waarom kan het onderwerp dan niet vroegtijdig en op positieve wijze met jeugdigen (en omwonenden) besproken worden?"

Kentering

Langzamerhand tekent zich een kentering af in het denken over jeugdbeleid. In bijna iedere gemeente staat jeugdbeleid op de agenda, en steeds meer wordt er gepleit voor een *positief* gericht jeugdbeleid, dat zich baseert op de *eigen kracht* van jeugdigen. Daarbij wordt de jeugd gezien als een bron voor positieve bijdragen aan de lokale gemeenschap, en wil men meer

ruimte maken voor jeugdigen om die bijdragen te leveren. Anderzijds wordt ervoor gepleit dat voor jeugdigen, die door bepaalde omstandigheden worden belemmerd in hun deelname aan de samenleving, ondersteuning en begeleiding beschikbaar is. Vanuit deze visie zien meer en meer gemeenten het als hun verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat instellingen en organisaties activiteiten ontplooiën die aansluiten bij de leefsituatie van jeugdigen, bij hun positie in de (lokale) samenleving en de daaruit voortvloeiende behoeften.

In de Nota intersectoraal jeugdbeleid *Jeugd verdient de toekomst* van 1993 komt deze visie al naar voren. In de laatste jaren is de door de regering ingestelde projectgroep *Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid* actief geweest om de gedachte van een 'positief gericht jeugdbeleid' onder gemeenten te verspreiden. Dit gebeurt ondermeer door in een aantal gemeenten *pilots jeugd betrekken* te initiëren, en voorts door de verspreiding van talrijke brochures met 'handreikingen'. Het uitgaan van de "eigen kracht van jeugdigen" betekent ondermeer het zoeken van mogelijkheden om jeugdigen meer bij de samenleving en bij het beleid te betrekken.

2 Jeugdparticipatie

Als het in gemeenten over 'jeugdparticipatie' gaat dan komt meestal meteen de vraag naar voren hoe jeugdigen bij het gemeentelijk (jeugd)beleid betrokken kunnen worden. Dit wordt wel 'politieke participatie' of 'jeugd betrekken (bij beleid)' genoemd. Het is begrijpelijk dat lokale politici en beleidsmakers meteen daaraan denken, en het is ook niet verkeerd. Het standpunt dat jeugdigen meer betrokken moeten worden bij de lokale beleidsbeslissingen die (ook) hun leefomstandigheden aangaan is op zich juist. Jeugdigen zijn immers ook burgers waarvoor de lokale overheid verantwoordelijkheid draagt, en vraagstukken rondom jeugdigen dienen zich steeds vaker aan op de gemeentelijke agenda's.

Maar vaak zien we dat de kwestie van 'jeugd betrekken' wordt beperkt tot het zoeken van de vorm waarin dat zou kunnen: jeugdparlement; jeugd(advies-)raad; jeugdplatform; jeugdpanels enz.. We moeten ons afvragen of dat een goed startpunt is om de participatie van jeugdigen in de lokale gemeenschap te stimuleren. Zou het betrekken van jeugdigen bij beleid niet eigenlijk het *uitvloeisel* moeten zijn van de deelname van jeugdigen aan de lokale samenleving ('maatschappelijke participatie') in plaats van het beginpunt? Is het niet zo dat wanneer jeugdigen een boodschap hebben aan beleidsmakers, én als zij de wegen naar deze beleidsmakers weten te vinden, ze die echt wel zullen gebruiken om hun boodschap naar voren te brengen? Moeten we ons niet in eerste instantie concentreren op de vraag of jeugdigen eigenlijk wel worden uitgedaagd, en de gelegenheid wordt geboden om 'hun boodschap' te ontwikkelen? En daarnaast of de gemeente wel voldoende toegankelijk is voor jeugdigen?

Het 'disco-effect'

Vaak wordt ervoor gekozen om de wensen en verlangens van jeugdigen als vertrekpunt te nemen voor 'jeugd betrekken'. Aan hen wordt dan gevraagd om kenbaar te maken wat zij missen en wat zij graag gerealiseerd willen zien. Het is niet vreemd dat wat jeugdigen vervolgens naar voren brengen vaak voortkomt vanuit een beperkt groepsbelang. Dat kan jeugdigen niet kwalijk worden genomen, het wordt hen immers gevraagd. Ook zijn de ideeën waarmee jeugdigen voor de dag komen vaak rijp en groen door elkaar. Geen wonder als ze ineens mogen zeggen wat ze willen.

Veel van hun ideeën hebben misschien wel een levensvatbare kern, maar zijn over het algemeen weinig doordacht en niet uitgewerkt. Andere verlangens zijn weer zeer specifiek geformuleerd. Vaak krijgt een inventarisatie het karakter van een verlanglijstje met daarbij de boodschap: "en nu verwachten wij van u, gemeente, instellingen, dat het ook voor elkaar komt". Een dergelijk "disco-effect" van 'wij vragen u draait' brengt beleidsmakers en politici in een moeilijk parket. Het zadelt de verantwoordelijken op met het probleem van de afweging: waarom het ene verzoek wel honoreren en het andere niet? En op welke gronden moet een selectie plaatsvinden uit de veelheid van wensen die worden voorgelegd? Hoe moet aan jeugdigen duidelijk worden gemaakt dat er prioriteiten op andere beleidsterreinen zijn, of formele belemmeringen als bestemmingsplannen, die de honorering van hun wensen onmogelijk maakt? Deze overwegingen leiden overigens ook vaak vooraf al tot terughoudendheid ten aanzien van 'jeugd betrekken'.

Op het eerste gezicht lijkt het uitgaan van de wensen en behoeften van jeugdigen een aantrekkelijke benadering te zijn. In de praktijk zien we echter

vaak dat wanneer zonder voorbehoud aan jeugdigen wordt gevraagd wat zij willen er bij hen verwachtingen worden gewekt die niet waargemaakt kunnen worden. Zo kan het proces van 'jeugd betrekken' er al in de beginfase door worden belemmerd.

Niet vrijblijvend

We moeten niet over het hoofd zien dat 'de gemeente' in de ogen van de meeste jeugdigen 'rijk en machtig' is en 'het voor het zeggen' heeft. En tegelijkertijd moeten we ons realiseren dat 'de politiek' voor de meeste jeugdigen een 'ver van hun bed show' is, en ver afstaat van de belewingswereld van jeugdigen. Als de overheid zich bij hen aandient met de vraag wat zij willen, dan willen de jeugdigen heus wel voor de draad komen met hun wensen en verlangens. Maar als die eenmaal zijn voorgelegd, dan gaat de klok tikken, en verwachten jeugdigen dat er in korte tijd ook daadwerkelijk iets gaat gebeuren.

Aan volwassen burgers is vaak nog wel duidelijk te maken dat de beschikbare middelen, de politieke ruimte en de bredere verantwoordelijkheden van het lokaal bestuur beperkingen opleggen aan het honoreren van wensen voor jeugdigen. Maar het is verdraaid moeilijk om dat aan jeugdigen duidelijk te maken, zeker als hen eerst gevraagd is wat zij willen. Veelal bevestigt de mededeling dat zaken niet door kunnen gaan bij hen het gevoel 'niet mee te tellen'. En het is moeilijk om een desillusie, en een reactie van 'zie je wel', bij de betrokken jeugdigen te voorkomen. Zo zijn pogingen om jeugdigen 'te betrekken' al menigmaal verzand, en het zal na zo'n ervaring moeilijk zijn nogmaals een appèl op hen te doen.

Ook deze ervaring leidt bij beleidsverantwoordelijken overigens wel eens tot een terughoudende opstelling ten aanzien van 'jeugd betrekken'. Het is de angst voor het 'Alladin-effect': Als je jeugdigen stimuleert om naar voren te brengen wat zij verwachten van hun lokaal bestuur, en ze komen met concrete wensen, dan moet daar ook wat mee gebeuren. De 'geest is uit de fles' en je kunt ze niet met mooie beloften maar lege handen naar huis sturen. Bovendien verwachten zij een snel resultaat. Jeugdige burgers brengen niet gemakkelijk begrip op voor de in hun ogen vaak ondoorzichtige en tijdrovende procedures van ambtelijke voorbereiding en politieke besluitvorming.

Met andere woorden: 'Jeugdparticipatie' is niet vrijblijvend. Het benaderen van jeugdigen vanuit de gemeente met de vraag wat zij willen en verwachten moet gepaard gaan aan reële voorlichting over de mogelijkheden en grenzen van het gemeentelijk beleid. Jeugdigen zullen voor een dergelijke benadering meer begrip en waardering opbrengen dan voor een gemeente die zich aandient als een Sinterklaas.

Jeugdparticipatie en jeugd betrekken

Zo zien we dat het beperken van *jeugdparticipatie* tot *jeugd betrekken* complicaties met zich mee brengt. Politieke participatie van jeugdigen zou eigenlijk altijd in het perspectief van hun maatschappelijke participatie moeten worden geplaatst. Dat wil zeggen in het perspectief van de mogelijkheden van jeugdigen om, gerelateerd aan de competentie van hun leeftijd(-fase), volwaardig deel te nemen aan de lokale samenleving.

Het beperken van 'jeugdparticipatie' tot 'jeugd betrekken' is veelal onvruchtbaar, maar de bevordering van jeugdparticipatie kan best zijn *startpunt* hebben bij het betrekken van jeugdigen bij beleid. Als het initiatief vanuit de lokale overheid komt is het ook begrijpelijk dat vaak voor de insteek van 'politieke participatie' wordt gekozen. Van doorslaggevend belang daarbij is echter het besef dat 'politieke participatie' een *middel is*,

terwijl het andere, 'maatschappelijke participatie', het *doel is*.

Dat geldt zeker voor de jeugdigen zelf, zij vragen meer dan alleen te mogen meepraten over beleid. Zij willen op allerlei manieren voelen en ervaren dat zij deel uitmaken van de lokale gemeenschap (maatschappelijke participatie).

Dat heeft gevolgen. Bijvoorbeeld dat er naast een politiek draagvlak voor 'jeugd betrekken' ook een duidelijk maatschappelijk draagvlak nodig is. Bovendien vraagt 'jeugd betrekken' om een algemeen beleidskader voor jeugdbeleid waaraan de gemeente zich openlijk committeert.

De beste manier om over jeugdparticipatie (en 'jeugd betrekken') na te denken is om ons eerst eens te bezinnen op de vraag hoe dat er uitziet *vanuit de positie en ervaringswereld van jeugdigen zelf*. Kort gezegd gaat het dan om de vraag wat jeugdigen er zelf in zien en wat voor belang zij er bij (kunnen) hebben.

Als centraal uitgangspunt geldt hier dat uiteindelijk 'politieke participatie' voort moet komen uit 'maatschappelijke participatie'.

3 Jeugd en samenleving: een nieuwe dimensie?

Het is moeilijk om in algemene termen over 'jeugdigen' te spreken, in de werkelijkheid van het alledaagse leven maken we tal van onderscheidingen bijvoorbeeld naar leeftijd, naar allerlei specifieke karakteristieken en subculturele kenmerken. Niettemin zijn over de positie van jeugdigen in onze cultuur, en over hun deelname-mogelijkheden een aantal algemene noties van belang bij een bezinning over de deelname van jeugdigen aan onze samenleving.

In de jaren tachtig constateert H. Giesecke² dat we in onze cultuur bezig zijn om de jeugdfase te reduceren tot een 'moratorium' waarin de voorbereiding *op later* en het wachten *op later* centraal staan. 'Jeugd' wordt gekenmerkt door een 'nog-niet status' die jeugdigen tijdens hun jong zijn geen betekenisvolle rol geeft in het geheel van de samenleving. Meer recent constateert C. Schuyt ongeveer hetzelfde, en hij wijst er bovendien op dat, in tegenstelling tot wat vaak wordt gezegd, de *draagkracht* van jeugdigen over het algemeen veel groter is dan de *draaglast* die hun bestaan met zich meebrengt.

Deze analyses nodigen uit tot bezinning over de vraag hoe jeugdigen een betekenisvolle rol in de gemeenschap kunnen spelen. Welke ruimte en welke verantwoordelijkheid aan de jeugd gegeven kan worden; welk beroep de samenleving op hen kan doen, en welke bijdragen aan de samenleving van jeugdigen gevraagd mogen worden. Dat zijn in het ontwikkelingsstadium waarin onze samenleving zich bevindt betrekkelijk nieuwe vragen, maar het zijn tegelijkertijd vragen die zich thans nadrukkelijk aandienen.

Je kunt zeggen dat we eigenlijk moeten zoeken naar een nieuwe dimensie aan de deelname van jeugdigen. Een dimensie die recht doet aan hun toegenomen mondigheid, zelfstandigheid en sociale vaardigheid. Een dimensie die jeugdigen het besef geeft dat zij 'erbij horen' en naast primaire sociale verbanden (gezin; vriendschappen; club- en verenigingsleven) samen met andere burgers ook nog deel uitmaken van grotere verbanden: de woon- en leefomgeving; de lokale samenleving.

Deze dimensie moet jeugdigen de gelegenheid bieden om volwaardig (conform de competenties die met de leeftijdsfase verbonden zijn) deel te nemen aan de samenleving en zich daarin te manifesteren.

Maar anderzijds gaat het om een dimensie die ook de lokale samenleving de mogelijkheid geeft om jeugdigen aan te spreken. Het is een positie die zowel de jeugdigen als de samenleving veel kan opleveren, maar één waaraan ook verantwoordelijkheden verbonden zijn die beiden op zich moeten nemen.

Het bezig zijn met jeugdparticipatie en met 'Jeugd betrekken' kan bijdragen aan de vormgeving van deze nieuwe dimensie.

Enkele illustraties uit de praktijk:

Een mooi voorbeeld is de wijze waarop het concern Albert Heijn inspeelt op de nieuwe competenties van jeugdigen die daar tijdens hun voortge-

Noot 2 Herman Giesecke: "Wij willen alles en wel onmiddellijk", in Tijdschrift Jeugd en Samenleving, januari 1982. De Duitse socioloog Giesecke heeft naam gemaakt door zijn scherpe cultuur-sociologische observaties van jeugd en samenleving.

zette opleiding als parttime krachten werken. De verouderde 'commando structuur' is naar de achtergrond getreden. Managers en chefs zijn zich bewust van de mogelijkheden van jeugdigen om zelf verantwoordelijkheid te dragen, en creatieve oplossingen te vinden. Het klassieke beeld van de 'kassajuffrouw' en de 'vakkenvuller' die uren in dezelfde sleur eentonig werk doet is verdrongen door collegiaal en dynamisch opererende teams die onderling diensten en pauzes regelen, voor elkaar inspringen en de verantwoordelijkheid dragen voor de regeling van hun werkzaamheden. Zelfs parttime krachten en vrijetijds-workers (bijvoorbeeld scholieren) worden op deze wijze actief in het 'runnen' van de organisatie betrokken.

Een jongen die na weinig bemoedigende ervaringen op school wordt in een gemeentelijk gefinancierd en door een lokale instelling uitgevoerd werkproject opgenomen. Het project biedt aan jeugdigen de kans om ervaring op te doen in het draaiend houden van een restaurant. Na een jaar is zijn tijd voorbij en verlaat hij het project. Enige tijd later heeft hij zichzelf ontwikkeld tot een succesvol en zeer gemotiveerd straatmuzikant/entertainer die zijn plaats in de lokale samenleving lijkt te hebben gevonden.

Een Marokkaanse jongen staat bekend bij alle lokale instanties (van politie tot reclassering) als een onhandelbare kleine crimineel. Hij treedt toe tot een lokaal werkproject (metaalbewerking) waar hij wordt uitgedaagd om te laten zien wat hij kan. Spoedig ontwikkelt hij zich tot een gangmaker in positieve zin en kiest hij er zelf voor om naast de werkzaamheden in het project een vakopleiding te volgen. In zijn 'circuit' wordt bekend dat hij een nieuwe weg is ingeslagen en vroegere maatjes van hem melden zich spontaan aan voor het project.

De wethouder van een kleine gemeente neemt contact op met een als 'moeilijk' bekend staande groep jeugdigen die rondhangt in een parkje, en waarover door burgers wordt geklaagd. De 'leiders' van de groep hebben een criminele reputatie. Al in de eerste gesprekken haken de 'leiders' af en gaat het contact verder met een groep van ongeveer 15 jeugdigen. Het gesprek komt moeizaam op gang, maar met behulp van een communicatie-deskundige ontstaat er na enige tijd vertrouwen. Het plaatselijk jongerenwerk is bij de gesprekken betrokken. De boodschap van de wethouder is dat de gemeente er ook voor is om deze groep een leefbare situatie in de gemeente te scheppen. In de loop van de besprekingen wordt besloten de voorzieningen van het jongerenwerk te verruimen en een rijdende ontmoetingsplaats in de vorm van een 'bus' aan te schaffen. Wanneer de serie van ontmoetingen tussen de groep en de gemeente ten einde loopt duiken plotseling de 'leiders' weer op. Zij doen alle moeite om het tot stand gebrachte contact tussen de overige jeugdigen en de gemeente te frustreren, en hun vroegere controle over de groep te herwinnen: "jullie moeten die lui van de gemeente niet geloven!; is dit nou alles wat jullie van ze gedaan hebben gekregen?" Maar ze worden afgekapt door de overige groepsleden, die duidelijk maken dat ze geloven in de integriteit van de wethouder en de ambtenaren, en vertrouwen hebben in hun toezeggingen. De harde kern van 'leiders' druipt voor het einde van de bijeenkomst onverrichter zake en mopperend af. Het proces heeft tot resultaat dat de groep is losgeweekt van de harde kern. De wederzijdse 'communicatie-drempel' wordt grotendeels geslecht en de groep laat zich vertegenwoordigen in een nieuw lokaal overlegplatform van jeugdigen, jongerenwerk en de gemeente.

Cultuurverandering

Om te bereiken dat 'jeugd betrekken' bijdraagt aan een volwaardige en

betekenisvolle plaats van jeugdigen in de (lokale) samenleving, moet er in het denken daarover één en ander veranderen.

In de politiek/bestuurlijke en ambtelijke cultuur moet het besef doordringen dat het betrekken van jeugdigen meer betekent dan het doen van 'leuke dingen' voor de jeugdigen. Het betreft evenzeer de erkenning van hun recht op een volwaardige plaats in de lokale samenleving. Dat is een plaats die hen de leefruimte geeft die hoort bij de leeftijd- en ontwikkelingsfase, en dat is een plaats van waaruit jeugdigen (leeftijdsconform) hun bijdragen kunnen leveren. Het gaat daarbij niet alleen om 'fysieke ruimte' maar ook om 'culturele ruimte' die jeugdigen een plaats geeft in de lokale gemeenschap.

Daarnaast kan 'jeugd betrekken' ertoe leiden dat jeugdigen ontdekken dat het lokaal bestuur er ook voor hen is, hetgeen bijdraagt aan de overbrugging van de 'kloof' tussen openbaar bestuur en de leefwereld van jeugdigen. De kans is groot dat wanneer jeugdigen serieus worden genomen zij ook bereid zijn om zich verantwoordelijk te voelen voor zaken die hun directe eigen belang overstijgen.

Jeugdigen zullen niet alleen op eigen kracht deze plaats in de samenleving kunnen innemen, en dat hoeft ook niet. Zij hebben recht op ondersteuning daarbij. In de professionele cultuur van welzijns- en jeugdorganisaties zal meer aandacht gegeven moeten worden aan de 'toerusting' van jeugdigen. Dat gaat verder dan de traditionele doelen van 'ontspanning bieden' en 'jongeren van de straat houden' met activiteiten. Plaatsen waar jeugdigen elkaar spontaan en in eigen kring kunnen ontmoeten blijven altijd belangrijk, maar het aanbod van sociaal-culturele activiteiten en programma's zou aansluitend daarop meer dan thans jeugdigen kunnen *uitdagen* om hun eigen ideeën en vaardigheden te ontwikkelen en hen daarvoor faciliteiten kunnen aanbieden. Deels zal het daarbij gaan om het leren van sociale vaardigheden, maar ook om zaken als: het toegang krijgen tot netwerken; het ontdekken en gebruiken van bronnen (resources) in de omgeving; het ontsluiten van interessante en belangrijke kennisgebieden (non-formal education). De specifieke interesses en behoeften van jeugdigen zullen voor al deze zaken voldoende aanknopingspunten bieden.

Natuurlijk kunnen ook niet professionele organisaties van en voor jeugdigen een belangrijke rol hierbij spelen. Juist daar waar jeugdigen vanuit een eigen positieve keuze en gemotiveerd aan activiteiten en verbanden deelnemen doet zich de kans voor om ze aan te sporen en als vrijwilliger actief te betrekken.

Toerusting van jeugdigen betekent dan ook dat voorzieningen veel meer dan thans als voorzieningen *van* jeugdigen kunnen functioneren. Het gaat in essentie om het scheppen van voorwaarden om jeugdigen zelf actief te laten zijn. Vertaald naar het handelen van professionals en (bege-)leiders die met jeugdigen te maken hebben impliceert dat een basishouding waarin meer aandacht is voor het initiatief, de inbreng en de bijdrage van jeugdigen zelf. Dat verlangt van begeleiders een houding waarin het accent ligt op het *faciliteren, adviseren en ondersteunen* van jeugdigen in plaats van het regelen van allerlei zaken *voor* jeugdigen.

4 Voorwaarden en condities voor 'jeugd betrekken'

4.1 Vorm en inhoud

Zoals hierboven is gesteld komt de discussie over 'jeugd betrekken' vaak al meteen op de vraag in welke vorm dat moet worden gegoten. Wanneer er sprake is van een betrekkelijk abstracte discussie over 'vormen' (jeugd-panel, jeugdraad, enz.) dan haken de meeste jeugdigen al snel af omdat zij op zichzelf niet erg geïnteresseerd zijn in vormen en procedures. Men gaat het om de vraag of er concreet iets tot stand kan worden gebracht.

In de ontwikkeling van 'jeugd betrekken' moet een zeker evenwicht gevonden worden tussen vorm en inhoud. Wanneer de verwachtingen van jeugdigen op tafel komen, moeten er 'vormen' (communicatie; procedures; afspraken) beschikbaar zijn om die verwachtingen verder te operationaliseren en te verwerken. Die vormen moeten duidelijk zijn voor de betrokkenen, en moeten hen aanspreken. Bovenal moeten zij jeugdigen de gelegenheid geven om hun eigen bijdrage te leveren. Het is dus van belang dat de gekozen vormen zich niet aan het blikveld van de jeugdigen onttrekken.

Hoe het niet moet

Aan jeugdigen in een bepaalde buurt wordt gevraagd wat zij vinden van hun woon- en leefomgeving, en wat zij daarin verbeterd zouden willen zien. In het overleg met vertegenwoordigers van de lokale welzijnsinstelling en de gemeente brengen de jeugdigen een aantal concrete plannen en suggesties naar voren. De functionarissen reageren welwillend en zeggen dat zij de wensen van de jeugdigen aan de orde zullen stellen binnen hun eigen organisatie. Zij vragen geduld en zullen van zich laten horen. Na verloop van tijd wordt aan de jeugdigen meegedeeld dat bepaalde plannen en ideeën uitgevoerd kunnen worden, en andere niet.

In een dergelijke aanpak staan de jeugdigen grotendeels buitenspel, zij ervaren het als een spel van 'hogere machten' waarop zij geen invloed hebben. Zij voelen zich daaraan overgeleverd. Het is voor jeugdigen moeilijk om het uiteindelijk resultaat te zien als een gevolg van hun eigen inzet en inspanning.

En hoe het ook kan ...

Elk idee en elk plan wordt samen met de jeugdigen zorgvuldig bekeken, en waar nodig verder (concreter) uitgewerkt, waarbij de jeugdigen steeds worden uitgenodigd om aan te geven welke bijdrage zij zelf kunnen leveren: "OK, jullie willen een plek om samen te komen, maar hoe gaan jullie die beheren, onderhouden, en welke regels willen jullie stellen aan de gebruikers".

De aanwezige deskundigen (ambtenaren; welzijnswerkers) stellen zich *ondersteunend en adviserend* op, en nemen geen taken op zich die de jeugdigen zelf kunnen uitvoeren. Zelfs niet wanneer door hun netwerken, hun deskundigheid en efficiency een bepaalde taak veel sneller zou kunnen worden uitgevoerd. Het initiatief en de uitvoering blijft bij de jeugdigen zelf. Er wordt samen met de jeugdigen bekeken welke formele hindernissen er bestaan voor de realisatie van het plan: bestemmingsplannen enz. Verder wordt bekeken welke instanties moeten worden benaderd, en wiens steun verder voor het plan nodig is (B&W; gemeentelijke afdelingen; wijkorganisaties; omwonenden; ouders; het jeugd en jongerenwerk enz). Ook wordt besproken of er geschikte locaties zijn waar e.e.a. gerealiseerd zou kunnen worden.

Er wordt een stappenplan gemaakt waarin uitwerkingstaken en uitvoeringstaken worden omschreven en in de tijd worden uitgezet. Vervolgens worden de taken verdeeld onder de jeugdigen en afspraken gemaakt. De aanwezige ambtenaren en deskundigen bieden hun ondersteuning aan. Afsproken wordt dat bij ieder noodzakelijk overleg jeugdigen aanwezig zullen zijn: met wethouders; met gemeentelijke instanties; met politie; met omwonenden; met technische diensten; met wijkorganisaties; met directies van instellingen enz.. Elk overleg wordt afgerond met concrete afspraken over de verdere behandeling door de betreffende actoren, ook in tijd.

Voorbeeld:

Een gemeente is in onderhandeling met jeugdigen om een JOP te realiseren in hun woon-en leefomgeving. Men beseft dat het plaatsen van een JOP op een bepaalde plek het risico in zich draagt dat de jeugdigen na enige tijd een andere ontmoetingsplek kiezen. Daarom wordt besloten om een verplaatsbare JOP aan te schaffen. Verder realiseert de gemeente zich dat het belangrijk is dat de jeugdigen de JOP als iets van henzelf zien en bij de totstandkoming ervan betrokken zijn. Eerst dan zullen de jeugdigen de JOP beschouwen als hun plek, en zullen met hen afspraken gemaakt kunnen worden over bepaalde gedragsregels. Daarom nodigt de gemeente de jeugdigen uit om te praten over het 'optuigen' van het kale JOP-meubilair tot iets wat hen aanspreekt. De gemeente brengt de jeugdigen in contact met plaatselijke kunstenaars en stelt middelen ter beschikking om de JOP te versieren. Samen met de jeugdigen wordt door de kunstenaars een ontwerp gemaakt gezamenlijk wordt vervolgens de versiering aangebracht.

Vorm en inhoud zijn bij 'jeugd betrekken' onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar jeugdigen zien de vorm vooral als een middel om zaken voor elkaar te krijgen. Het bezig zijn met wat zij willen motiveert hen om naar effectieve vormen te zoeken. Niet alle jeugdigen zullen de sociale vaardigheid en de competentie hebben om als zij iets willen daarbij meteen (effectieve) vormen te vinden. Het is derhalve van belang dat zij mogelijkheden om aan hun verlangens vorm te geven aangereikt krijgen, en worden ondersteund bij het gebruiken daarvan. Hier ligt een missie voor de gemeente in samenwerking met de instellingen.

4.2 Openheid

Jeugd betrekken met het doel hun deelname aan de samenleving te vergroten vereist 'open', actieve en toegankelijke communicatie. Dat is eenvoudig gesteld, maar we zien in onze samenleving ten aanzien van jeugdigen juist een 'ontwijkingsgedrag' ontstaan dat vaak gepaard gaat met afnemende verdraagzaamheid. Wat nodig is om jeugdigen een plaats te geven in de (lokale) samenleving is een proces van 'wederzijdse toenadering'. Toenadering tussen jeugdigen en de omringende samenleving; tussen jeugdigen en het lokaal bestuur; tussen jeugdigen en lokale instanties en maatschappelijke organisaties.

Open communicatievormen kunnen de omslag die daarvoor nodig is bevorderen. Jeugdigen moeten zich in hun woon- en leefomgeving kunnen uiten en zich serieus genomen weten. Ook het lokaal bestuur moet voor jeugdigen toegankelijk zijn door geschikte communicatievormen. Vanuit de maatschappelijke omgeving moeten deze communicatievormen ook gebruikt kunnen worden om jeugdigen aan te spreken. Maar deze openheid ontstaat niet vanzelf. Om haar te bevorderen zal het nodig zijn dat vanuit de maatschappelijke omgeving (bewoners-organisaties; instellingen; de lokale overheid) duidelijke initiatieven in de richting van jeugdigen wordt genomen. De

boodschap dat de maatschappelijke omgeving zoekt naar een open contact met jeugdigen zal van daaruit actief aan jeugdigen kenbaar moeten worden gemaakt. Jeugdigen moeten vervolgens betrokken zijn bij de vraag hoe de bestaande drempels kunnen worden geslecht.

Het heeft echter weinig zin om communicatievormen op zichzelf te ontwikkelen zonder dat er voor jeugdigen een 'prikkel' bestaat om er gebruik van te maken. Zo'n prikkel is om jeugdigen uit te dagen om met positieve plannen, ideeën en daden naar voren te komen.

Kenmerken voor dergelijke 'open' vormen van communicatie zijn:

- Inbedding: ze moeten aansluiten bij de leefwereld van jeugdigen;
- Lage drempel: ze moeten bekend zijn bij jeugdigen en in hun directe leefomgeving beschikbaar zijn;
- Acceptatie: ze moeten door de omgeving, door medeburgers, instellingen, instanties en door de lokale overheid serieus genomen worden;
- Toegankelijkheid: het is van belang dat de vormen die worden gekozen niet worden geannexeerd door een bepaalde groep maar dat zij, ook op den duur, aangesproken kunnen worden en bruikbaar zijn voor alle jeugdigen. Veelal zal er een kerngroep van jeugdigen ontstaan die het voortouw neemt. De eerste missie van deze voortrekkers zou echter moeten zijn om het proces open te houden naar alle jeugdigen in de omgeving en hen aan te moedigen deel te nemen. De communicatie vormen moeten ook gebruikt kunnen worden door anderen dan de jeugdigen zelf: medeburgers, instanties, instellingen, de lokale overheid enz.. Ook zij moeten de mogelijkheid hebben om onderwerpen voor bespreking met jeugdigen aan te dragen.
- Normalisering: het doel van deze open communicatie vormen is niet alleen om de jeugd een stem te geven, maar ook om te bewerkstelligen dat het communiceren met jeugdigen en van jeugdigen met anderen op den duur een *normale zaak* wordt en een verrijking van de lokale democratie.

4.3 Verankering

Vaak wordt 'jeugd betrekken' vooral gezien als een vorm van 'raadpleging' van jeugdigen in verband met plannen die de gemeente al heeft. Natuurlijk kan op deze wijze vorm worden gegeven aan het betrekken van jeugdigen (en ouders). Bij afzonderlijke onderwerpen die hen direct aangaan kunnen zij worden gemobiliseerd en hun inbreng kan waardevol zijn.

Hoe zinvol op zichzelf ook, deze aanpak belicht maar één kant van de zaak: het betrekken van jeugdigen als de gemeente er behoefte aan heeft. Het initiatief ligt bij de gemeente, en zal daar in de meeste gevallen ook blijven liggen. De reikwijdte van deze vorm van 'jeugd betrekken' is beperkt door de koppeling aan een specifiek onderwerp. Deze aanpak leidt zelden tot een consolidatie van het contact tussen gemeente, instellingen en jeugdigen.

Vanuit de klassieke constatering dat jeugdigen meer ruimte toekomt in hun sociale en fysieke leefomgeving wordt thans veelal een beleid gevoerd dat erop is gericht dergelijke ruimte voor hen te creëren. Daarbij wordt te weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden en de inzet van jeugdigen zelf met als gevolg dat de uiteindelijk gecreëerde ruimte (hangplek; jongeren centrum; speelgelegenheden enz.) niet aan de verwachtingen voldoet, niet voor de jeugdigen en niet voor de omgeving. Het zijn voor hen 'van buitenaf' gecreëerde, en veelal gereguleerde mogelijkheden

Voorbeeld:

Het is niet zo moeilijk om jeugdigen te mobiliseren op een actueel onderwerp dat hen bezighoudt. Als de gemeente bijvoorbeeld plannen heeft voor een nieuw jongeren centrum dan is het overleg met jeugdigen (potentiële gebruikers van de voorziening) relatief eenvoudig te organiseren. Jeugdigen begrijpen ook waarom zij daarbij worden betrokken en zullen doorgaans meewerken. Wanneer het centrum er echter staat en functioneert, vervluchtigt veelal ook de betrokkenheid van de jeugdigen vrij snel. Het blijkt dan vaak minder eenvoudig om de jeugdigen blijvend bij het functioneren van het centrum te betrekken. Een dergelijk centrum wordt meestal vormgegeven als een voorziening voor jeugdigen, en wordt zelden ervaren als een voorziening van jeugdigen.

Het uitgaan van de 'eigen kracht en mogelijkheden' van jeugdigen leidt tot een andere benaderingswijze die erop is gericht om hen te stimuleren en te faciliteren. hen uit te dagen om zelf te werken aan de vormgeving van hun plannen en ideeën...en daarmee aan hun plaats in en bijdrage aan de lokale samenleving.

Daarbij gaat het er om de lokale bronnen voor jeugdigen toegankelijk te maken, en hen in de gelegenheid te stellen om daar naar eigen inzicht en behoefte een beroep op te doen en gebruik van te maken. De premisse is dat wanneer jeugdigen een boodschap hebben aan hun maatschappelijke omgeving, het lokaal bestuur en lokale instanties, zij daarmee wel naar voren zullen komen wanneer de lokale netwerken en communicatiekanalen voor hen beschikbaar zijn.

De 'boodschap' staat centraal. Jeugdigen moeten allereerst gestimuleerd worden en de gelegenheid krijgen om hun plannen en ideeën te ontwikkelen. Krijgen die eenmaal vaster vorm dan zullen zij op zoek gaan naar mogelijkheden om ze te realiseren en daarvoor gebruik maken van beschikbare netwerken en communicatiekanalen.

Het gaat bij 'jeugd betrekken' vooral om het tot stand brengen van vormen waar jeugdigen zelf, op hun eigen wijze, gebruik van kunnen maken, die hen uitdagen om initiatieven te nemen. Voor dergelijke vormen van (zelfregulerende) jeugdparticipatie is een verankering nodig in de leefwereld van jeugdigen zelf. Alleen dan kan een min of meer permanente 'voeding' van 'jeugd betrekken' plaatsvinden, en kan dat proces zich ook steeds vernieuwen.

Daarbij is de inbedding van deze vormen in de woon- en leefomgeving van jeugdigen van groot belang. Deze inbedding kan door allerlei lokale actoren worden bevorderd: door de buurt- en wijkorganisaties; door de gemeente; door het onderwijs, de jeugdorganisaties/verenigingen en door instellingen waar jeugdigen gebruik van maken. Het buurtbeheer kan, voorzover dat in gemeenten tot stand is gebracht een ondersteunende rol spelen in de inbedding van 'jeugd betrekken' in de buurt.

Samenvattend:

'Jeugd betrekken' is vooral kansrijk als dynamisch proces, en de dynamiek wordt ingebracht door jeugdigen zelf wanneer hun eigen kracht en inventiviteit de ruimte krijgt. Verankering van 'jeugd betrekken' in de leefwereld van jeugdigen en acceptatie ervan door de sociale omgeving en het lokaal bestuur kan ertoe leiden dat de bijzondere status van 'jeugd betrekken' verandert in een gewone, vanzelfsprekende praktijk, ook voor jeugdigen zelf. Jeugd betrekken integreert dan als onderdeel van de lokale democratie.

4.4 Representativiteit

Vaak wordt in relatie tot het draagvlak van 'jeugd betrekken' het onderwerp van de representativiteit aan de orde gesteld: Wie vertegenwoordigen de jeugdigen die zich aandienen? Bewust wordt in deze tekst gesproken over *verankering* en niet over representativiteit. Het bewerkstelligen van representatieve vertegenwoordiging van jeugdigen door jeugdigen leidt, als het al te doen is, veelal tot rigide en niet duurzame regelingen en structuren. Wie de jeugdigen zijn die zich in eerste instantie aandienen voor een regulier contact met de gemeente is niet zo heel belangrijk als aan een aantal voorwaarden voldaan kan worden:

- Een voorwaarde is dat deze jeugdigen, als van hen wordt verwacht dat zij 'de jeugd' vertegenwoordigen, er steeds naar streven om andere jeugdigen te bereiken. Hun basishouding moet niet zijn een gerichtheid op de overheid, maar een gerichtheid op de lokale jeugdigen. In veel gevallen worden de jeugdigen die zich aanmelden 'omarmt' door de lokale overheid. Deze omarming en het feit dat het initiatief van de lokale overheid is uitgegaan leiden vaak tot een eenzijdige oriëntatie van de jeugdigen op de procedures, structuren en vraagstukken van de lokale overheid zelf. Hierin schuilt het gevaar dat een dergelijke groep al spoedig een 'gouvernementeel' karakter krijgt. Hun activiteiten worden niet bepaald door een oriëntatie op de lokale jeugdigen, maar door hetgeen door de overheidsvertegenwoordigers aan hen wordt voorgelegd.
- Een voorwaarde is dat de naar voren getreden jeugdigen door andere jeugdigen gemakkelijk aangesproken kunnen worden, en zich daarvoor niet afsluiten. Andere jeugdigen moeten bij hen (ook tijdelijk) kunnen aanhaken wanneer er een onderwerp is dat hen aangaat, interesseert of waarvan zij verstand hebben.
- Een voorwaarde is dat er mogelijkheden voor terugkoppeling zijn. Niet alleen moeten de naar voren getreden jeugdigen van meet af aan gestimuleerd worden om contact te zoeken en te houden met andere jeugdigen in de gemeente, maar zij moeten ook de faciliteiten krijgen om dat te doen.

Openheid bestaat omtrent hun activiteiten en opvattingen en de mogelijkheden om die in de openbaarheid te brengen is een voorwaarde.

De vraag of de vertegenwoordiging van jeugdigen op strikt representatieve wijze tot stand is gekomen is ondergeschikt aan de vraag of zij in staat zijn die zaken naar voren te brengen die voor lokale jeugdigen van belang zijn. We spreken dan ook liever van "probleem-representativiteit".

4.5 Een beleidskader voor Jeugdbeleid

Jeugdparticipatie omvat zoals gezegd meer dan het betrekken van jeugdigen bij het beleid van de gemeente. De communicatie tussen jeugdigen en hun maatschappelijke omgeving en met hun lokaal bestuur zal op 'natuurlijke' en vanzelfsprekende wijze vorm moeten kunnen krijgen, en voortvloei- en uit de dingen die hen in hun alledaagse leven bezighouden en boeien.

De door jeugdigen ontwikkelde voorstellen zullen onderwerp kunnen worden van overleg met de maatschappelijke omgeving en de lokale overheid. Anderzijds kunnen jeugdigen aangesproken worden vanuit die maatschappelijke omgeving en door de lokale overheid.

Een dergelijke benaderingswijze, het daarvoor benodigde draagvlak en het

toegankelijk maken van lokale bronnen en netwerken plaatst het jeugdbeleid tevens in het bredere perspectief van een lokaal sociaal beleid.

Hoewel de hierna besproken vormen van 'jeugd betrekken' een krachtige impuls kunnen zijn is het duidelijk dat de uiteindelijke doelen slechts bereikt kunnen worden in een langduriger ontwikkelingsproces. Een gemeente die deze koers wil varen zal dan ook een weloverwogen beleidskader voor jeugdbeleid moeten formuleren.

De vraag wat doe je eerst: jeugdigen mobiliseren of een gemeentelijk beleidskader formuleren is geen kwestie van 'de kip of het ei'. De gemeente heeft een beleidskader nodig om vast te stellen wat zij met haar jeugdbeleid beoogt, maar ook om aan te geven wat in algemene zin naar haar mening wenselijk, mogelijk en onmogelijk is. In dat beleidskader kan het voornemen om jeugd een eigenwaardige plaats in de lokale gemeenschap te geven worden opgenomen. De gemeente kan erin aangeven op welke wijze zij dat gestalte wil zien krijgen en wat daarvoor van uiteenlopende lokale actoren en van de jeugdigen zelf wordt verwacht.

Zo'n beleidskader geeft de gemeente een houvast wanneer zij daadwerkelijk in contact treedt met jeugdigen, ouders, instellingen, instanties en burgers in het algemeen. Maar, wellicht nog belangrijker, met een dergelijk beleidskader geeft de gemeente een duidelijk signaal naar de burgers (ook de jeugdigen) en plaatselijke organisaties en instellingen. Het lokaal bestuur committeert zich zo naar de lokale gemeenschap en de jeugdigen, en geeft aan dat zij daar op kan worden aangesproken.

Om zo'n beleidskader te kunnen formuleren heeft de gemeente relevante 'beleidsinformatie' nodig die zij op allerlei manieren kan betrekken uit de lokale situatie. Jeugdigen en hun ouders zijn belangrijke bronnen voor dergelijke informatie.

4.6 Visie op de jeugd

Een beleidskader jeugdbeleid kan niet zonder een 'visie' op de maatschappelijke betekenis van jeugdigen voor de lokale gemeenschap, op de positie van jeugdigen in de lokale samenleving en op de toekomst van de lokale jeugd. Het nadenken over de betekenis van jeugdigen voor de lokale samenleving schept de mogelijkheid om een positieve visie op de jeugd naar voren te brengen. Zo'n positieve visie zal er wellicht toe bijdragen dat de vaak negatieve beeldvorming omtrent jeugdigen wordt gecorrigeerd, of genuanceerd.

Uit een helder geformuleerde visie kunnen de missies worden afgeleid die de gemeente in haar jeugdbeleid wil realiseren.

4.7 Betrekken ... waarbij?

'Jeugd betrekken' omvat uiteraard méér dan het verzamelen van relevante beleidsinformatie ten behoeve van het door de gemeente te formuleren jeugdbeleid. Ook in de verdere uitwerking en vormgeving van het jeugdbeleid is de inbreng van jeugdigen van belang. Het jeugdbeleid moet aan jeugdigen de kans bieden om zelf naar voren te komen met haar ideeën en plannen. Het moet jeugdigen uitdagen om bij te dragen aan het realiseren van activiteiten en voorzieningen.

Veel lokale beleidsmakers richten zich er vooral op om jeugdigen en ouders (ad hoc) bij hun overwegingen te betrekken als er iets concreets speelt.

Betrokkenheid wordt dan georganiseerd om een draagvlak te krijgen voor een concreet beleidsvoornemen, dan wel voor een plan waarmee een (actieve) groep zich bij de gemeente aandient.

Steeds meer dringt zich echter de vraag op of er niet wat fundamenteeler over het betrekken van jeugdigen en ouders bij het beleid nagedacht moet worden. Is er in de hedendaagse (lokale) samenleving niet meer behoefte aan een min of meer continue betrokkenheid van jeugdige burgers (en ouders)? Zou dergelijke betrokkenheid niet vanzelfsprekend moeten zijn in deze tijd? In de praktijk van het jeugdbeleid staan we daar nog ver vanaf. Maar jeugdigen zijn mondiger geworden, zij hebben eigen denkbeelden over het (samen-)leven en eigen toekomstverwachtingen. Zij willen dat die denkbeelden serieus worden genomen.

De fysieke leefomgeving van jeugdigen is in de voorbije decennia drastisch veranderd. Het lijkt alsof er bijna geen ruimte meer voor jeugdigen bestaat die niet op de één of andere wijze 'geprogrammeerd' is: geprogrammeerd door activiteiten; geprogrammeerd door regelgeving; geprogrammeerd door afnemende tolerantie; territoriaal geprogrammeerd enzovoort. Burgers zelf lijken zich steeds minder verantwoordelijk te voelen voor de jeugdigen, en vragen steeds vaker om restrictieve regelgeving, en om optreden tegen door hen ervaren overlast. Men wijst heel snel met de vinger naar de overheid.

Aan de andere kant ontberen informele netwerken in de lokale gemeenschap ook de draagkracht om een adequate sociale infrastructuur in stand te houden. En dat leidt er ook toe dat in plaats van zelf oplossingen te zoeken de burgers al snel aankloppen bij de gemeente (of de politie).

De woon en leefomgeving vraagt om voorzieningen die niet alleen door middel van informele netwerken gerealiseerd kunnen worden. Maar de betrokkenheid en inbreng van burgers en jeugdigen is tegelijkertijd onmisbaar om dergelijke voorzieningen in te bedden (te verankeren) in de lokale gemeenschap. Voorzieningen voor jeugdigen die niet zijn ingebed in de informele netwerken van de woon- en leefomgeving leveren veelal meer problemen op dan ze oplossen.

In het algemeen valt te constateren dat bemoeienis van de overheid met de leefwereld van burgers meer nodig is dan vroeger. Maar omdat het die bemoeienis het alledaagse leven van de burgers raakt moet zij een ander karakter hebben dan voorheen. Het 'over de hoofden' van de direct betrokkenen allerlei zaken regelen stuit steeds meer op verzet. De bemoeienis van de overheid(-instanties) met de leefwereld van de burgers zal zich steeds meer moeten richten op het faciliteren en ondersteunen van informele netwerken en initiatieven in de leefomgeving.

4.8 Jeugdbeleid - sociaal beleid

Zo wordt duidelijk dat jeugdbeleid, en het betrekken van jeugdigen, een verdergaande strekking heeft dan 'een gebaar naar de jeugd'. Het is beleid dat bijdraagt aan sociale integratie, aan het stimuleren van maatschappelijke verantwoordelijkheid, en sociale cohesie. Beleid dat gericht is op activering van jeugdige- én volwassen burgers. Beleid dat 'de politiek' dichter bij de burgers brengt, en werkt aan de overbrugging van de kloof tussen jeugd en 'de politiek'. Lokale besturen doen er goed aan zich te realiseren dat jeugdbeleid niet apart staat maar integraal verbonden is met het gehele sociaal beleid van de gemeente.

5 Vormen van jeugdparticipatie

In het voorgaande zijn steeds twee aspecten van jeugdparticipatie onderscheiden:

- maatschappelijke participatie van jeugdigen: gericht op de bevordering van hun deelname aan de lokale samenleving;
- politieke participatie van jeugdigen: gericht op het betrekken van jeugdigen bij lokale beleidsvoorbereiding en besluitvorming.

Ook is naar voren gebracht dat *politieke participatie vooral betekenis zal kunnen krijgen wanneer het voortvloeit uit maatschappelijke participatie*. Het betrekken van jeugdigen bij beleid is vooral gekenschetst als een middel om het uiteindelijk doel, de bevordering van maatschappelijke participatie van jeugdigen, mede te realiseren. Het betrekken van jeugdigen bij beleid kan echter, onder bepaalde voorwaarden, een goed aangrijpingspunt bieden om participatie in bredere zin te bevorderen.

Tot slot worden in deze tekst een tweetal hoofdvormen besproken waarin 'jeugd betrekken' gestalte kan krijgen. Deze hoofdvormen corresponderen met het hierboven gemaakte onderscheid:

- enerzijds vormen van vertegenwoordiging van jeugdigen, die vooral gericht zijn op politieke participatie, zoals: *de jeugdraad (-parlement;- jeugdgemeenteraad); het jeugd platform; het jeugdpanel;*
- anderzijds een nieuwe vorm, die vooral gericht is op de bevordering van maatschappelijke participatie van jeugdigen: *de werkplaats 'jeugd betrekken'*.

Bij de behandeling van de verschillende vormen wordt ingegaan op de onderscheiden condities en voorwaarden.

Vooraf

Vóór alles geldt dat er geen pasklare vorm voor 'jeugd betrekken' bestaat die in alle gemeenten werkt. In iedere gemeente bestaan lokaal specifieke factoren die van invloed zijn op de vormgeving. Het gaat bij de besproken vormen dan ook niet om vastomlijnde modellen. Het combineren van elementen uit de verschillende vormen is goed denkbaar. De hier besproken vormen zijn tentatief van aard, en beogen eerder om de lokale gedachtenwisseling over de vormgeving van 'jeugd betrekken' te voeden dan dat het kant en klare 'recepten zijn'.

5.1 Vormen van vertegenwoordiging van jeugdigen³

Veel besproken vormen van politieke participatie zijn de jeugd(gemeen- te)(advies)raad / jeugdparlement, het jeugdpanel of het jeugdplatform. Denkend vanuit het functioneren van onze lokale democratie lijkt het betrek- ken van jeugdigen door middel van een vertegenwoordigend lichaam voor de hand liggend. In sommige gemeenten is een jeugdraad naar het model van de 'echte' gemeenteraad opgezet: met partijen, verkiezingen, wethou- ders, commissies, stemmingen en een (bescheiden) budget. De burgemees- ter treedt soms op als voorzitter. In andere gemeenten bestaat een jeugd- adviesraad van het college. De jeugdraad is meestal ingericht om als struc- tuur voor langere tijd te functioneren.

De definities van het *jeugdplatform* en het *jeugdpanel* zijn niet eenduidig. In een aantal gevallen zal wat onder deze naamgevingen schuil gaat veel over- eenkomsten vertonen met een jeugdraad.

In het algemeen wordt met een jeugdplatform / jeugdpanel echter een vorm aangeduid die minder institutioneel is geregeld dan een jeugdraad. Het kunnen minder vaste vormen zijn, die in elk geval wat betreft haar draag- vlak veelal minder pretenties hebben dan de jeugdraad.

Het jeugdpanel wordt veelal gezien als een flexibele vorm die ook ad hoc kan worden ingericht. Vaak komen we deze vorm tegen als de gemeente het initiatief neemt om jeugdigen bijeen te brengen om met hen (over een bepaalde kwestie) te overleggen. Kwesties als representativiteit en achter- ban lijkt men in eerste instantie minder belangrijk te vinden. Soms is deze vorm een eerste stap en blijkt zij later een opstap te zijn naar een meer institutionele vormgeving van jeugd betrekken. Dan komen ook pas de kwesties van representativiteit en draagvlak aan de orde. Het is een 'losser' vorm die meestal enige tijd bestaat. Ook in het functioneren lijkt deze vorm meestal lossier te werken. Het accent ligt op 'overleg' en 'raadpleging'. Voor het functioneren van deze vorm kan hetgeen hierboven is uitgewerkt voor de jeugdraad als leidraad dienen.

Een bijzondere vorm van *jeugdpanel* die in een aantal gemeenten wordt gehanteerd is die waarin de gemeente een vast of steeds wisselend bestand van jeugdigen (telefonisch) raadpleegt over (beleids)kwesties die in de gemeente aan de orde zijn, dan wel naar de mening van de jeugdigen aan de orde moeten worden gesteld.

Een overeenkomst tussen de hierboven aangeduide vormen is dat zij allen in meerdere of mindere mate een jeugdvertegenwoordiging zijn waarvan ver- wacht wordt dat ook de stem van andere, niet direct eraan deelnemende, jeugdigen in de gemeente erin doorklinkt.

In de hieronder uitgewerkte voorwaarden en condities zullen deze vormen dan ook onder één noemer worden samengevat met het begrip *jeugdverte- genwoordiging*, terwijl waar nodig zal worden gespecificeerd naar de één of andere specifieke vorm.

Ondersteuning en begeleiding

Zoals bij alle vormen van *jeugd betrekken* zijn begeleiding en een goede procesmatige ondersteuning van groot belang. Lokaal jeugd- en jongeren- werk kan hierbij van betekenis zijn.

Noot 3 De vormen van politieke jeugdparticipatie worden hier vrij algemeen behandeld. Wat hierbij naar voren wordt gebracht geldt min of meer voor alle te onderscheiden vormen, van de uitgebreide jeugdgemeenteraad tot jeugdpanel. Voor meer specifieke behandeling van deze vormen afzonderlijk wordt verwezen naar de OLPJ publicatie: *Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken*, Amsterdam, mei 1998, en naar andere OLPJ publicaties.

Ook het onderwijs, het buurtwerk en verenigingsleven kunnen in die ondersteuning een rol van belang spelen, evenals volwassen vrijwilligers.

Voor de coaching van een vertegenwoordiging van jeugdigen kan ook een beroep worden gedaan op raadsleden uit de 'echte' gemeenteraad. Verder kan een beroep worden gedaan op ondersteuningsorganisaties voor sociaal cultureel werk, die in alle provincies actief zijn. Ook ambtelijke begeleiding is vaak nodig en zinvol.

Vooraf in de beginfase zal een jeugdvertegenwoordiging te maken hebben met bemoeienis van 'volwassenen'.

Vertegenwoordigers van de gemeente zullen hun bijdrage leveren aan het opzetten van een raad/panel/platform van jeugdigen. Een voortrekkersrol van lokale instellingen zal in veel gevallen onontbeerlijk zijn. Deze bemoeienis is noodzakelijk en nuttig. Belangrijk daarbij is echter vanuit welk oogmerk zij plaatsvindt. Het doel moet van meet af aan zijn om de jeugdvertegenwoordiging een *relatief autonome positie* te geven in het lokale bestel.

Dergelijke autonomie geeft de ruimte aan jeugdigen om zich een raad/panel/platform 'toe te eigenen' en in te richten als hun eigen vorm. Zij moeten hun eigen routines kunnen ontwikkelen en de jeugdvertegenwoordiging leren hanteren als een platform voor hun eigen ideeën, plannen en voorstellen. Ook zal daarmee de continuïteit van het orgaan de zorg van de jeugdigen zelf kunnen worden en zullen zij de organisatie daarvan zelf ter hand kunnen nemen.

Het is kort gezegd van belang dat jeugdigen de jeugdvertegenwoordiging als van henzelf ervaren, en het niet zien als een soort 'pseudo-structuur' die voor hen is gemaakt en waarvan zij gebruik mogen maken. Toch zal enige (proces-) begeleiding van de gekozen vorm, ook op langere termijn, noodzakelijk blijven. Als het goed is zien de jeugdigen daarvan zelf ook de meerwaarde in, en vragen zij zelf om die begeleiding.

De gemeente moet hen de mogelijkheden geven om dergelijke begeleiding te krijgen. Deze begeleiding moet echter het initiatief bij de jeugdigen laten en hen geen zaken uit handen nemen die zij zelf kunnen regelen.

Dit laatste geldt ook wanneer jeugdigen moeten pionieren en moeten ontdekken wat de deskundige allang weet, of wanneer het regelen van zaken door jeugdigen veel meer tijd kost dan wanneer dat door de begeleider wordt gedaan. Kortom de begeleiding moet de vorm aannemen van advies en ondersteuning, en niet plaatsvervangend zijn voor activiteiten die door jeugdigen zelf kunnen worden uitgevoerd.

In dit verband is het van belang dat alle betrokkenen ernaar streven dat er geen "black box" effect ontstaat. Daarmee wordt bedoeld dat de procesgang van voorstellen en plannen zich aan het blikveld van de jeugdigen zelf onttrekt. Het betrekken van de jeugdigen bij alle stadia van de procesgang die voorstellen en plannen doormaken wanneer zij door gemeentelijke (en andere) instanties worden behandeld is belangrijk. Op deze wijze ontdekken zij zelf de rationaliteit (en soms de irrationaliteit!) van procedures, formele hobbels en vertragingen.

Voor de vertegenwoordigers van de instanties is de directe confrontatie met jeugdigen die hun eigen voorstel/plan bepleiten vaak verhelderend. Zij worden gedwongen meer vanuit de jeugdigen te denken en in voor hen begrijpelijke taal duidelijk te maken waarom een bepaalde procedure noodzakelijk is. Het "black box" effect ontstaat wanneer de voorstellen en plannen van jeugdigen 'verdwijnen' in formele procedures en administratieve processen waar na enige tijd een (al dan niet positieve) reactie uit komt rollen. Het zal voor jeugdigen dan vaak moeilijk zijn om de honorering van hun voorstellen

te zien als een gevolg van hun eigen inspanningen.

Toegankelijkheid

Het is belangrijk dat de vertegenwoordiging van jeugdigen kan beschikken over informatie met betrekking tot het gemeentelijk beleid, de regelgeving, de beperkingen en de mogelijkheden. Daartoe moet zij toegang hebben tot het ambtelijk apparaat van de gemeente. Dit kan bijvoorbeeld door in elke beleidsafdeling een contactpersoon aan te wijzen, of door een coördinerend ambtenaar aan te wijzen die als liaison met de afdelingen en diensten functioneert.

Het is belangrijk dat de vertegenwoordiging van jeugdigen op eenvoudige wijze toegang heeft tot het college van B&W. Betrokkenheid van de burgemeester en/of één of meerdere wethouders bij de jeugdvertegenwoordiging kan goed werken. Het geeft een zekere status, en kan sneller toegang tot instanties bewerkstelligen. Maar hun betrokkenheid (en die van de ambtelijk medewerkers) moet niet domineren, zodat de jeugdigen volledig van hen afhankelijk worden.

Ook communicatie met de raadsfracties en commissies in de gemeente is van belang. Bij specifieke onderwerpen zouden commissieleden bereid moeten worden gevonden de bijeenkomst van de jeugdvertegenwoordiging bij te wonen. Omgekeerd zouden jeugdigen de gelegenheid moeten hebben hun zaak voor de commissies te bepleiten.

Facilitering

De jeugdvertegenwoordiging moet kunnen beschikken over een eigen ruimte. Er is wat voor te zeggen om deze ruimte ergens in de gemeente, en buiten het gemeentehuis, te creëren. Bijvoorbeeld in een gebouw waar ook andere voorzieningen zijn gehuisvest. De ruimte moet laagdrempelig zijn voor andere jeugdigen in de gemeente. De uitrusting moet zodanig zijn dat de jeugdvertegenwoordiging haar werk kan doen. Dat werk omvat ook het tot stand brengen, en onderhouden van eigen contacten met instellingen, organisaties en instanties. Deze netwerken maken lokale (en soms bovenlokale) bronnen toegankelijk voor de jeugdigen. Het betreft kennis-bronnen; bronnen van expertise (technisch; juridisch; regelgeving; planning); bronnen voor concrete specialistische ondersteuning; en tal van praktische bronnen (vaardigheden; middelen, enz.).

De jeugdvertegenwoordiging heeft naast ondersteuning soms behoefte aan 'training', waarin op voor hen toegankelijke wijze vragen aan de orde kunnen komen omtrent:

- het functioneren van maatschappelijke- en overheidsinstanties;
- vergadertechnieken en -orde;
- het omzetten van ideeën in plannen en voorstellen;
- enzovoort.

De gemeente moet leden van de jeugdvertegenwoordiging in staat stellen om, wanneer het actueel is, dergelijke trainingen te organiseren en hen daarvoor de nodige middelen verschaffen.

Draagvlak

Voor het effectief functioneren van een jeugdvertegenwoordiging is een draagvlak onder jeugdigen in de lokale samenleving onontbeerlijk. Daarin kan de verankering gevonden worden die verhindert dat een dergelijk orgaan gaat 'zweven', zijn geloofwaardigheid verliest en alleen als legitimatie dient. In ieder geval zal bij meer continue vormen (bijvoorbeeld een jeugd(advies)raad; een semi-permanent jeugdplatform) de kwestie van het draagvlak veel aandacht vragen.

Twee benaderingen om aan draagvlak vorm te geven zijn: een *systematische* en een *onderwerp gerelateerde* benadering:

Het draagvlak kan meer systematisch worden opgezet: er wordt gestreefd naar een systeem waarin de terugkoppeling naar jeugdigen in de lokale gemeenschap is geregeld. De kwestie van draagvlak kan ook inhoudelijk worden benaderd: op aan de orde zijnde onderwerpen worden jeugdigen steeds gemobiliseerd.

Draagvlak als systeem

In deze benaderingswijze wordt gestreefd naar een regulier systeem van afspraken en regelingen waarin de interactie tussen de jeugdvertegenwoordiging en de achterban van lokale jeugdigen is geregeld. Het idee is dat de leden van de jeugdvertegenwoordiging aangesproken kunnen worden door de achterban en dat zij van tijd tot tijd terugkoppelen naar de achterban. Vanuit de achterban van lokale jeugdigen kunnen na afgesproken periodes (bijvoorbeeld 1 jaar) en op afgesproken wijze de leden van de jeugdvertegenwoordiging worden vervangen door aanwijzing of verkiezing.

De jeugdvertegenwoordiging kan worden samengesteld uit vertegenwoordigers van uiteenlopende achterbanen.

- Vanuit het lokale onderwijs: bijvoorbeeld de laatste klassen van de basisschool en het voortgezet onderwijs. Ook kan gedacht worden aan naschoolse opvang.
- Vanuit actieve verenigingen in de gemeente.
- Vanuit de woon- en leefomgeving (buurten).
- Vanuit (belangen)groepen van jeugdigen die zich in de gemeente manifesteren.

Naar gelang de lokale omstandigheden kan gekozen worden voor (een combinatie van) deze vormen. Zo kan het bijvoorbeeld moeilijk zijn om in een bepaalde gemeente jeugdigen uit het VO te betrekken omdat het gaat om een (streek-)school waarop jeugdigen uit allerlei gemeenten onderwijs volgen.

De voorwaarden voor effectief draagvlak zijn het eenvoudigst te realiseren wanneer het gaat om jeugdigen die in bepaalde institutionele settings functioneren: op scholen; in verenigingen; in het jeugd- en jongerenwerk; enz.. Vanuit deze settings is het bovendien veelal eenvoudiger om ondersteuning en advies van volwassenen te verwerven. Tegelijkertijd moet er voor jeugdigen die geen relatie hebben met dergelijke settings de mogelijkheid bestaan om aan de jeugdvertegenwoordiging deel te nemen.

Voor het creëren van draagvlak in de woon- en leefomgeving kan worden gedacht aan het organiseren van platforms van buurt-jeugd (partijen) en kan wellicht ondersteuning worden gevonden bij buurtwerk; buurtbeheer; leefbaarheidsgroepen; vrijwilligers onder buurtbewoners enz..

Sterke kanten van een 'systematische' organisatie van het draagvlak zijn dat jeugdigen altijd aangesproken kunnen worden via de georganiseerde verbanden waarin zij participeren. Voorts dat voor de vervanging van leden van de jeugdvertegenwoordiging heldere afspraken kunnen worden gemaakt, waardoor tijdige vernieuwing ervan goed is te realiseren.

Voorbeeld:

De afspraak wordt gemaakt dat eens per jaar, voor de zomervakantie, vanuit iedere betrokken organisatie (school; vereniging; jeugdgroep) een nieuwe vertegenwoordiger voor de jeugdraad wordt aangewezen, waarbij geldt dat een lid van de jeugdraad maximaal twee termijnen in de raad mag

zitten. De nieuwe raad neemt de taken van de oude over in een gezamenlijke (overdracht-)vergadering in september.

Zwakke kant van een 'systematische' organisatie van het draagvlak is dat het in stand houden van een dergelijk systeem voor jeugdigen veelal een moeizame zaak is. Het kost moeite om jeugdigen eens in de zoveel tijd bij elkaar te krijgen. Activering van jeugdigen voor deelname aan een dergelijk systeem is eigenlijk alleen kansrijk als er sprake is van een positief engagement vanuit de organisaties waar jeugdigen in functioneren (school; vereniging enz.). Jeugdigen beoordelen een dergelijk systeem vooral op concrete resultaten, en wanneer er enige tijd geen concrete issues aan de orde zijn ebt de belangstelling ervoor snel weg en verzwakt het systeem.

Onderwerp gerelateerd draagvlak

In een *onderwerp gerelateerde* organisatie van het draagvlak van jeugdigen in de gemeente wordt de relatie tussen de jeugdvertegenwoordiging en de achterban van jeugdigen alleen geactiveerd wanneer er specifieke onderwerpen aan de orde zijn. Vooral die jeugdigen worden gemobiliseerd waarvoor het betreffende onderwerp van belang is. Dat kan afhankelijk van het onderwerp variëren van gemeente-breed tot buurt/straat-bepaald. Het kan gaan om jeugdigen van (een) specifieke school (scholen) of uit een bepaald type onderwijs. Ook kan het jeugdigen betreffen vanuit één of meerdere vereniging(en) of bepaalde typen verenigingen: bijvoorbeeld alle jeugdigen die in een bepaalde wijk aan georganiseerde sport doen; of die aan een bepaalde georganiseerde sport doen. Ook kan het in voorkomende gevallen een oproep zijn aan jeugdigen in een bepaalde buurt.

Wanneer het gaat om alle jeugdigen in de gemeente in een bepaalde leeftijdsgroep dan kan het raadzaam zijn deze te mobiliseren door een (onderwerp-gerelateerde) manifestatie te organiseren.

Sterke kant van *onderwerp gerelateerd draagvlak* is dat het jeugdigen alleen dan mobiliseert wanneer het gaat om concrete en specifieke onderwerpen die in hun belang zijn. Het kan daarom eenvoudiger zijn jeugdigen erbij te betrekken.

Zwakke kant van deze aanpak is dat doordat er geen 'geïstitutionaliseerde' relatie met de jeugd is de opvolging van leden van de jeugdvertegenwoordiging minder eenvoudig te organiseren valt. Dit kan worden ondervangen door de huidige leden van de jeugdvertegenwoordiging op 'campagne' te sturen langs de verschillende jeugdorganisaties, jeugdvoorzieningen, buurten, en deze te activeren om een vertegenwoordiger voor de volgende periode aan te wijzen (te kiezen). Ook kan worden gedacht aan de organisatie van gemeentelijke of buurtgewijze verkiezingen voor de jeugdvertegenwoordiging.

Functioneren van de jeugdvertegenwoordiging

Het niet vreemd dat de gemeentelijke organisatie zich, zeker in de beginfase, verantwoordelijk voelt voor het functioneren van de jeugdvertegenwoordiging. Uit dien hoofde zal de neiging bestaan de jeugdvertegenwoordiging aan te sturen (te trekken) en (soms overvloedig) te voorzien van informatie en gespreksonderwerpen. Het is voor een beginnende jeugdvertegenwoordiging moeilijk om weerstand te bieden aan deze benadering en haar eigen weg te kiezen. Het is in de eerste fase dan ook van belang dat alle betrokken partijen zich hiervan bewust zijn en van meet af aan te zoeken naar mogelijkheden om een 'relatief zelfstandige' positie van de jeugdvertegenwoordiging te realiseren. Wordt dit niet gedaan dan dreigt het gevaar dat de jeugdvertegenwoordiging binnen de kortste tijd een 'gouvernementeel karakter' krijgt en zich daarmee verwijderd van (het belang van) de

jeugdigen in de gemeente. Jeugdigen die in de raad zitting nemen moeten van meet af aan gestimuleerd worden om zich niet zozeer op het gemeentelijk beleid aan te richten, maar vooral op de jeugdigen in de lokale samenleving te oriënteren. Hiervoor is een (procesmatige) begeleiding van begin af aan van belang.

Protocol

Over de vergaderorde moeten heldere afspraken worden gemaakt en vastgelegd (protocol/reglement). Daarbij moet steeds voor ogen worden gehouden dat de hanteerbaarheid daarvan voor de jeugdigen zelf het belangrijkste criterium is.

Budget & randvoorwaarden

Voor het functioneren van de meer continue vormen van jeugdvertegenwoordiging moet een budget beschikbaar zijn waarover zij zelf kan beslissen. Het is bekend dat het in stand houden van een systeem zoals hierboven is beschreven voor jeugdigen veelal een moeizame zaak is. Het kost moeite om jeugdigen eens in de zoveel tijd bij elkaar te krijgen. In de randvoorwaarden moet het bijeenkomen van de jeugdvertegenwoordiging dan ook aantrekkelijk zijn. Het gaat daarbij om zaken als reiskosten; verfrissingen; gezamenlijke maaltijd enz.

Werkgroepen

De actieve betrokkenheid van andere jeugdigen uit de gemeente bij het werk van de jeugdvertegenwoordiging is een voorwaarde voor het effectief functioneren ervan. In dat verband is het belangrijk dat bekendheid wordt gegeven aan de bijeenkomsten, zowel de voorbereidende als de formele. Jeugdigen uit de gemeente zouden zich altijd uitgenodigd moeten voelen om deze bijeenkomsten bij te wonen, en er hun inbreng te leveren.

Het is van belang dat het functioneren van de jeugdvertegenwoordiging zich niet beperkt tot 'plenaire' bijeenkomsten. Haar werk kan eerst een bepaalde kwaliteit krijgen wanneer onderwerpen goed worden uitgewerkt en voorbereid. Dit werk kan worden ondergebracht in werkgroepen of commissies die elk een bepaald onderwerp bij de kop nemen. Ook kunnen er permanente werkgroepen worden ingesteld die onderwerpen voorbereiden die steeds van belang zullen zijn.

Voorbeeld:

Een werkgroep die zich steeds bezighoudt met de relatie van de raad met de achterban van lokale jeugdigen; een andere werkgroep die contacten onderhoudt met jeugdleden (of vergelijkbare organen) in andere gemeenten.

Open karakter

Zoals eerder gezegd is een goede 'verankering' van jeugd betrekken in de gemeente van groot belang. Verankering betekent dat jeugdigen het op den duur als vanzelfsprekend ervaren dat zij zich aandienen. Dat het zoeken van steun in de omgeving en het zich aandienen bij overheden en instanties met hun plannen en ideeën als een normale zaak wordt beschouwd. Dat die mogelijkheden hen tevens stimuleren om ideeën en plannen te ontwikkelen, zich daarin vrij voelen en het initiatief nemen. Een jeugdvertegenwoordiging kan zowel het adres zijn voor dergelijke verankering als het kristallisatiepunt ervan. Daarvoor is het nodig het de jeugdvertegenwoordiging ook in haar eigenlijk functioneren toegankelijk is voor alle jeugdigen in de gemeente. Dit kan mede worden bewerkstelligd door de werkgroepen (of commissies) van de jeugdvertegenwoordiging een open karakter te geven en jeugdigen in de gemeente te mobiliseren om (naar gelang het onderwerp) aan het werk ervan actief deel te nemen.

Zo kan een figuur ontstaan van werkgroepen waarvan slechts twee leden van de jeugdvertegenwoordiging deel uitmaken en die verder worden bemand door andere jeugdigen uit de gemeente.

Leiding

Wanneer de jeugdvertegenwoordiging wordt voorgezeten door een wethouder of burgemeester is het aan te bevelen een (of meerdere) jeugdleden van de jeugdvertegenwoordiging bij dat leidinggevende werk te betrekken. Zo zou de vorm van co-voorzitterschap of een 'presidium' van jeugdigen en de wethouder/burgemeester een oplossing kunnen bieden.

5.2 De Werkplaats jeugd betrekken

Uitgaande van de overwegingen in het eerste deel van dit stuk kunnen we tot de conclusie komen dat het bij jeugdparticipatie niet alleen en uiteindelijk niet gaat om het vaststellen van procedures en modellen voor raadpleging van en overleg met jeugdigen. Het gaat vanuit die gedachtengang veel meer om het op gang brengen van processen die de maatschappelijke participatie van jeugdigen bevorderen. Processen waarin jeugdigen zelf centraal staan. Deze processen kunnen resulteren in vormen van 'jeugd betrekken' die voor jeugdigen zinvol en hanteerbaar zijn, die gebaseerd zijn op concrete verwachtingen van jeugdigen ten aanzien van hun maatschappelijke omgeving en die ook voor de omgeving van jeugdigen en voor de lokale overheid herkenbaar zijn en aangesproken kunnen worden.

Jeugd betrekken begint daarom dicht bij de leefsituatie en de leefomgeving van jeugdigen, en krijgt vooral daar betekenis.

Thans wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een model voor 'jeugd betrekken' dat beantwoordt aan de bovengenoemde uitgangspunten maar dat niet het startpunt legt bij vormen van politieke participatie. Het aangrijpingspunt ligt, veel ambitieuzer, bij het bevorderen van de maatschappelijke participatie van jeugdigen. Hun politieke participatie wordt gezien als een uitvloeisel daarvan. Dit model dat "*De Werkplaats 'jeugd betrekken'*" wordt genoemd⁴ heeft de volgende achterliggende overwegingen:

- 1 Het is noodzakelijk om 'jeugd betrekken' vorm te geven vanuit een 'herwaardering' van de betekenis van het jong zijn, de mogelijkheden en de eigen kracht van jeugdigen en van de bijdragen die zij kunnen leveren aan de samenleving.
- 2 Het betrekken van jeugdigen bij de samenleving moet aanknopingspunten hebben in de leefwereld en de leefomgeving van jeugdigen zelf. Jeugdigen moeten worden beschouwd als bronnen van energie en creativiteit. Zij kunnen worden benaderd als 'deskundigen' aangaande aspecten van hun eigen leefsituatie. Jeugdigen missen veelal de uitdaging van een omgeving (samenleving) die van hen iets verwacht.
- 3 Het denken over 'jeugd betrekken' fixeert zich teveel op het tot stand brengen van overleg tussen jeugdigen, de lokale overheid en andere lokale actoren. Daarbij bestaat weliswaar een voorkeur voor flexibele vormen, maar het probleem is dat deze flexibele vormen zich soms moeilijk 'nestelen' in de leefwereld en de leefomgeving van jeugdigen zelf.

Noot 4 Zie P.H.Kwakkelstein: "*Deelname van jeugdigen aan de lokale samenleving*" (werktitel; publicatie in voorbereiding). Het model van de 'Werkplaats jeugd betrekken' is geïnspireerd door ervaringen die in Denemarken zijn opgedaan.

- 4 'Jeugd betrekken' mondt veelal uit in een consumptieve benadering gebaseerd op het inventariseren van wensen en verlangens van jeugdigen. De gekozen setting wekt de verwachting bij jeugdigen dat hun wensen worden 'opgepakt' en door 'de autoriteiten' en de lokale voorzieningen zullen worden gehonoreerd.
- 5 Jeugdigen worden te weinig uitgedaagd om ideeën en plannen te ontwikkelen en naar voren te brengen. Er wordt te weinig aandacht geschonken aan de voorbereiding en uitwerking van de ideeën en plannen die jeugdigen. De wensen en verlangens van jeugdigen zijn dan ook vaak weinig doordacht en onrealistisch, maar worden wel onmiddellijk het onderwerp van onderhandeling en afweging.
- 6 Jeugdigen worden bij de procesgang en de 'bureaucratische verwerking' van hun wensen en plannen veelal niet betrokken. De uitkomsten ervan zijn voor hen dan moeilijk te begrijpen: als een wens wel in vervulling gaat, beseffen zij veelal niet hoeveel inspanning daaraan vooraf is gegaan; als een wens niet in vervulling gaat zijn de overwegingen en/of formele belemmeringen die daarachter liggen voor hen veelal niet te begrijpen.

De 'Werkplaats jeugd betrekken' beoogt jeugdigen te stimuleren om zelf aan de verwezenlijking hun ideeën te werken. Hen worden de ruimte en de middelen ter beschikking gesteld om deze te ontwikkelen en uit te werken tot concrete plannen en voorstellen. Hun eigen initiatieven vormen de basis voor interactie met de maatschappelijke omgeving en lokale instanties. Zodoende kan de werkplaats een centrum worden van een netwerk van contacten in de omgeving: met (individuele) bewoners, deskundigen, bedrijven, instanties, organisaties, instellingen en de gemeente. Het kan het de uitvalsbasis worden voor het werven van steun voor, en onderhandelen over de voorstellen van jeugdigen zelf.

De 'werkplaats' die aan jeugdigen een plaats biedt om aan hun ideeën en plannen te werken moet een open structuur hebben, herkenbaar zijn voor jeugdigen en laagdrempelig zijn. De werkplaats moet vorm krijgen in de directe woon- en leefomgeving van jeugdigen (de buurt). Gebruik maken van de werkplaats-faciliteiten moet mogelijk zijn voor alle jeugdigen in de omgeving, ongeacht hun leeftijd, ook wanneer het om een éénmalig gebruik gaat. De werkplaats zal een door de jeugdigen zelf vormgegeven stimulerende omgeving moeten zijn, waar zij worden uitgedaagd om met hun ideeën naar voren te komen. Het is een broedplaats waar zij hun ideeën, samen met anderen, vaster vorm kunnen laten krijgen en kunnen concretiseren. Het is een ontmoetingsplaats voor jeugdigen met volwassenen die hen met de uitwerking en de realisatie van hun ideeën kunnen steunen.

Kenmerken

Deze vorm die 'De werkplaats jeugd betrekken' wordt genoemd moet daarom voldoen aan ondermeer de volgende kenmerken.

- De werkplaats, ook wanneer deze wordt gekoppeld aan bestaande voorzieningen, is van de jeugdigen zelf, wordt door hen beheerd en moet een voor hen stimulerende omgeving zijn. Het functioneren van de werkplaats is gebonden aan enige eenvoudige (huis-)regels die in de vorm van afspraken worden vastgelegd met de gebruikers. De werkplaats beschikt over enige faciliteiten om jeugdigen in de gelegenheid te stellen hun plannen en ideeën uit te werken in concrete voorstellen en activiteiten.
- De werkplaats is bedoeld als een dynamische omgeving voor jeugdigen, en iedere vorm van 'stolling' moet worden vermeden: dus geen alternatief jongerencentrum of een ontmoetingsplaats die spoedig geclaimd wordt door een selectieve groep jeugdigen. De werkplaats werkt als een

facilitaire omgeving met als verbindende factor dat daar jeugdigen komen die zelf actief met iets bezig zijn en dat willen bewerkstelligen.

- Iedereen is er welkom om ideeën op te doen, om mee te werken aan de ideeën van anderen, dan wel om aan de eigen ideeën te werken.
- De werkplaats is de uitvalsbasis om plannen en voorstellen aan de orde te stellen en te bespreken op allerlei niveaus.
- Jeugdigen die van de werkplaats gebruik hebben gemaakt om hun plannen te concretiseren zullen de werkplaats, onder bepaalde voorwaarden, ook kunnen gebruiken als basis voor de uitvoering van hun plannen.
- De werkplaats biedt aan jeugdigen de mogelijkheid om zich op een positieve manier in de woon- en leefomgeving te manifesteren en om de inbreng van volwassenen (deskundigheid, advies, technische vaardigheid enz.) te mobiliseren ter ondersteuning van de eigen initiatieven van jeugdigen.
- Bestaande instellingen en organisaties in de sfeer van jeugd- en jongerenwerk, onderwijs, vrijetijdsorganisaties, buurtwerk enz. moeten bereid zijn begeleiding en ondersteuning te bieden aan de werkplaats wanneer jeugdigen hen daarvoor benaderen. Het karakter van deze ondersteuning moet zaak- en taakgericht zijn en zodanig dat het initiatief bij de jeugdigen zelf blijft.

De werkplaats is de basis van waaruit jeugdigen op velerlei manieren en in verschillende vormen met de maatschappelijke omgeving, allerlei instanties, organisaties en instellingen en met de lokale overheid in contact kunnen treden. Omgekeerd kunnen de maatschappelijke omgeving, de overheid, enz. de werkplaats benaderen om met jeugdigen in contact te treden.

Voor de voorbereiding en vormgeving van de 'werkplaats jeugd betrekken' wordt voorgesteld een tweetal operationele bases in te richten. Enerzijds is dat een *gemeentelijke regiegroep jeugd betrekken*, anderzijds is dat een *initiatiefgroep van jeugdigen* in de buurt(-en) waar de werkplaats wordt opgezet.

Gemeentelijke regiegroep jeugd betrekken

Het eerste initiatief wordt doorgaans genomen vanuit de gemeente. Een regiegroep 'jeugd betrekken' wordt op voorstel van de gemeente geformeerd. De wethouder is voorzitter, een beleidsmedewerker van de gemeente voert het secretariaat. Voor verdere deelname kunnen bijvoorbeeld worden uitgenodigd personen uit de sfeer van het kinder-, jeugd- en jongerenwerk; het verenigingsleven; het buurtwerk; wijkorganisaties; het onderwijs enz. De meest wenselijke samenstelling kan van gemeente tot gemeente verschillen. Vanuit de wijken (buurten) waar men een 'Werkplaats jeugd betrekken' van start wil laten gaan kunnen nader te bepalen sleutelfiguren aan de regiegroep worden toegevoegd.

Het is niet nodig om pro forma jeugdigen te vragen zitting te nemen in de regiegroep. De inbreng van jeugdigen wordt vanuit hun eigen platform gerealiseerd (de *'initiatiefgroep van jeugdigen'*, zie verder). Jeugdigen die opereren vanuit hun eigen basis hebben meer mogelijkheden om zich als volwaardige partner te manifesteren, en zich te onttrekken aan bevoogdenne neigingen van volwassenen.

Niettemin kan het nuttig zijn om jeugdige sleutelfiguren, wanneer die er zijn, voor de regiegroep uit te nodigen. Zij worden niet gevraagd 'omdat zij jong zijn' maar omdat zij deskundig zijn.

De gemeentelijke regiegroep stelt criteria vast voor de keuze van de wijk/-buurt(en) waar de 'werkplaats jeugd betrekken' opgezet kan worden. Zij mobiliseert de steun van organisaties, instellingen, instanties en de gemeentelijke organisatie.

Ook coördineert de regiegroep de promotie van het initiatief in de betreffende wijk(en) en de werving van jeugdigen die zich als *initiatiefgroep van jeugdigen* willen inzetten.

De regiegroep heeft tevens de taak om wanneer de tijd daarvoor rijp is in andere delen van de gemeente soortgelijke initiatieven te nemen. Zij houdt overzicht op de ontwikkeling van 'Werkplaatsen jeugd betrekken' in de gemeente totdat een onderling netwerk van de werkplaatsen deze rol op zich kan nemen.

Naast het op gang brengen van het initiatief is het de voornaamste taak van de regiegroep om in de ontwikkelingsfase intermediair te zijn tussen de *initiatiefgroep van jeugdigen* en de maatschappelijke omgeving: instellingen, instanties, bewoners, organisaties, de lokale overheid, enz.. Deze functie moet niet *voor* de jeugdigen worden ingevuld maar *samen met* hen. De regiegroep vormt als het ware het schild waarachter het prille initiatief voor het opzetten van de 'Werkplaats jeugd betrekken' zich kan ontwikkelen. In de eerste fase is dan ook sprake van een intensief maar niet bevoogdend contact tussen de *gemeentelijke regiegroep* en de *initiatiefgroep van jeugdigen*. De regiegroep zal er van meet af aan op aansturen dat jeugdigen zelf (en hun maatschappelijke omgeving) de dragers worden van het initiatief waarna de regiegroep zich kan beperken tot een uitsluitend 'faciliterende' rol.

De gemeentelijke regiegroep en de initiatiefgroep van jeugdigen

Allereerst is het noodzakelijk om het voornemen van de gemeente kenbaar te maken in de wijken, met jeugdigen in contact te komen en hen te mobiliseren om aan de vormgeving van 'jeugd betrekken' mee te werken. Een pakkende start is van belang om de interesse van jeugdigen en hun maatschappelijke omgeving te wekken. Door het college (wethouder, burgemeester) worden jeugdigen opgeroepen aan het initiatief mee te werken. Via oproepen en aankondigingen, via scholen, instellingen, maatschappelijke organisaties, jeugd- en jongerenwerk en lokale media worden jeugdigen gemobiliseerd om deel te nemen aan een *initiatiefgroep van jeugdigen* in de wijk(en). Ook het uiteindelijke doel: de inrichting van een *Werkplaats jeugd betrekken* krijgt hierbij alle aandacht.

Ook kan worden overwogen om te beginnen met een manifestatie voor jeugdigen in de wijk(-en) waarin zij worden opgeroepen mee te werken aan de initiatiefgroep van jeugdigen. Bestaande voorzieningen en organisaties in de wijken worden geïnformeerd en er wordt nagegaan welke eventuele bijdrage zij kunnen leveren ter ondersteuning van het initiatief.

Wanneer de werving van jeugdigen heeft plaatsgevonden wordt een eerste bijeenkomst gehouden van de gemeentelijke regiegroep met de betrokken jeugdigen om met hen de bedoelingen te bespreken en hen te motiveren om mee te werken aan de vormgeving van 'jeugd betrekken' in de wijk. Nadruk wordt gelegd op de ontwikkelingstaak van de initiatiefgroep waarbij de inzet, zelfwerkzaamheid en eigen initiatief van de deelnemers onmisbaar is. Ook de noodzaak van een open opstelling naar de wijk en naar andere jeugdigen wordt benadrukt. De groep bedenkt eventueel een naam waarmee zij zich als 'initiatiefgroep van jeugdigen' naar buiten treden.

De gemeentelijke regiegroep biedt zich aan ter ondersteuning van de initiatiefgroep van jeugdigen en benadrukt de noodzaak om samen te werken en gezamenlijk op te trekken. Ook wordt duidelijk gemaakt dat de bemoeienis van de regiegroep van meet af aan er op is gericht om het initiatief aan de jeugdigen over te dragen. De wethouder en de betrokken ambtenaar (-naren) presenteren zich als het aanspreekpunt van de gemeente.

De deelnemende instellingen bieden hun deskundigheid en ondersteuning aan.

Nagegaan wordt hoe breed het draagvlak is (kan worden) van de jeugdigen die zich hebben aangemeld. Indien nodig worden samen met de jeugdigen initiatieven besproken om het draagvlak te vergroten en meer jeugdigen voor de initiatiefgroep van jeugdigen te interesseren.

In de ontwikkelingsfase trekken de regiegroep en de initiatiefgroep van jeugdigen gezamenlijk op. Het moet voor alle betrokkenen duidelijk zijn dat de intensieve bemoeienis van de regiegroep tijdelijk van aard is, en dat zij jeugdigen op weg helpt om zelfstandig relaties en contacten op te bouwen.⁵

Gezamenlijk verkennen de regiegroep en de initiatiefgroep van jeugdigen de mogelijkheden om voor de initiatiefgroep van jeugdigen een eigen ruimte in de wijk te verkrijgen, en hen te voorzien van elementaire middelen voor de werkzaamheden van initiatiefgroep⁶. Zij maken afspraken over hun gezamenlijke werkwijze en onderlinge contacten. Eventueel worden afspraken gemaakt over de begeleiding van de initiatiefgroep van jeugdigen bijvoorbeeld door lokale deskundigen dan wel door een regionaal ondersteuningsinstituut. Een belangrijk punt is dat de initiatiefgroep van jeugdigen vanaf het begin ook zelfstandig gaat functioneren, en niet geheel afhankelijk wordt van regiegroep of begeleiders.⁷

De initiatiefgroep van jeugdigen

De initiatiefgroep van jeugdigen ontwikkelt plannen voor de benadering van jeugdigen in de wijk. Daarbij wordt aandacht besteed aan het bereiken van verschillende leeftijdscategorieën en verschillende ontmoetingsplaatsen van jeugdigen in de wijk. Ook de mogelijkheden om jeugdigen te bereiken in de laatste klassen van het basisonderwijs en contact te krijgen met ouders van jonge kinderen worden verkend. Uitgangspunt bij het benaderen van jeugdigen in allerlei settings is dat wanneer zij specifieke ideeën, wensen en verwachtingen hebben, zij bij het uitwerken, het aan de orde stellen, en het realiseren ervan zelf betrokken moeten zijn. De initiatiefgroep bespreekt de middelen die zij nodig heeft voor het benaderen van de jeugdigen in de wijk met de regiegroep.

De initiatiefgroep moet een 'open structuur' krijgen zodat allerlei jeugdigen in de wijk die bepaalde ideeën, plannen, voorstellen willen uitwerken en realiseren daarvoor de ruimte kunnen krijgen. De initiatiefgroep van jeugdigen kan jeugdigen met vergelijkbare ideeën met elkaar in contact brengen om samen te werken. Ook moet het mogelijk blijven om actieve en daarvoor gemotiveerde jeugdigen in de initiatiefgroep op te nemen.

Intussen wordt door de initiatiefgroep gewerkt aan de vormgeving van de 'Werkplaats jeugd betrekken'. Zij verzamelt jeugdigen in verschillende werkgroepen waarin ideeën of plannen worden uitgewerkt tot concrete voorstellen. De werkgroepen worden geregistreerd door de initiatiefgroep,

Noot 5 Voor het functioneren van de regiegroep is een pilot in één of twee wijken een leerproces. De regiegroep kan in een later stadium echter de stimuleren van een 'Werkplaats jeugd betrekken' in andere wijken als belangrijkste taak zien. Het is goed denkbaar dat de regiegroep op een bepaald moment tijdens het uitvoeringstraject in één of twee 'pilot wijken' de aandacht mede gaat richten op het starten van vergelijkbare processen in andere wijken.

Noot 6 Dit kan een afzonderlijke ruimte zijn, maar eveneens een ruimte in een bestaande voorziening: verenigingsgebouw; buurthuis; jongerencentrum; school enz..

Noot 7 In de beginfase kan bijvoorbeeld gewerkt worden met een systeem van 'coaching' waarin deskundige begeleiders bepaalde opdrachten geven die de initiatiefgroep zelfstandig moet uitvoeren.

die ook heldere afspraken daarmee maakt en vastlegt.

Jeugdigen die in het kader van de 'Werkplaats' aan bepaalde voorstellen werken moeten daarbij een beroep kunnen doen op faciliteiten en ondersteuning. De faciliteiten worden aan elk initiatief voor een beperkte tijd ter beschikking gesteld (bijvoorbeeld drie maanden). In die periode kunnen de betrokken jeugdigen op consultatie basis gebruik maken van de ondersteuning door (relevante) deskundigen die in contact staan met de Werkplaats.

De initiatiefgroep van jeugdigen ontwikkelt en beheert het netwerk van contacten en bemiddelt tussen de verschillende werkgroepen en organisaties, instellingen, gemeente en individuen die ondersteuning kunnen bieden bij de uitwerking van de plannen. Afspraken hierover met instellingen, instanties, deskundigen enzovoorts moeten worden gemaakt door de initiatiefgroep van jeugdigen samen met de regiegroep jeugd betrekken.

Een voortdurend punt van aandacht van de *regiegroep* en de *initiatiefgroep* samen is het op positieve wijze bekendheid geven aan de 'Werkplaats jeugd betrekken' in de wijk. Ook de promotie van het project onder jeugdigen moet permanent aandacht krijgen.

Training

Overwogen kan worden om wanneer de initiatiefgroep van jeugdigen eenmaal vorm heeft gekregen een gericht cursusaanbod voor de leden ervan te organiseren. In overleg met de initiatiefgroep wordt een inventarisatie gemaakt van algemene onderwerpen en zaken waarover zij nader geïnformeerd willen worden, zoals bijvoorbeeld:

- hoe werkt de gemeente;
- hoe doen ze het in andere gemeenten;
- welke afspraken zijn nuttig om te maken voor het functioneren van de groep;
- hoe benaderen we de andere jeugdigen, de bewoners;
- hoe kunnen we het initiatief bekend maken in de wijk en daarvoor (materiële en immateriële) steun verwerven;
- enz.

Het is niet de bedoeling om deze onderwerpen 'theoretisch' te behandelen of in een afzonderlijke training. De inzichten, kenniselementen en vaardigheden die nodig zijn worden geïntegreerd met het functioneren van de initiatiefgroep van jeugdigen. Dat wil zeggen dat wanneer de behoefte of noodzaak zich voordoet de nodige kennis en vaardigheid wordt verworven.

Voorbeeld:

Door een bezoek te brengen aan jeugdigen in een andere gemeente waar al ervaring is opgedaan; door voorlichting over het functioneren van besluitvorming in de gemeente; door afspraken met jeugd- en jongerenwerk om aan de weet te komen hoe dat werkt; door een gesprek met deskundigen van de gemeente over hoe het werkt met bestemmingsplannen ... enzovoorts.

Beheer en Organisatie

Voor het beheer van de Werkplaats zijn uiteenlopende vormen denkbaar. Gedacht kan worden aan 'zelfbeheer' door jeugdigen waarbij een 'adviesraad' van betrokken volwassenen die op enige afstand van de werkplaats functioneert veelal goede diensten kan bewijzen. Ook kan voor het dagelijks beheer een combinatie worden gezocht van jeugdigen en vrijwillige en enthousiaste buurtbewoners. Een derde vorm kan zijn dat het beheer door jeugdigen zelf wordt ondersteund door deskundigen vanuit het jeugd en jongerenwerk, buurt(opbouw-)werk, de buurtorganisatie of het vrijwilligerswerk. Bovenlokale ondersteuningsorganisaties kunnen voor de begeleiding

worden ingehuurd. Voor alle mogelijkheden geldt dat primair vanuit het belang en de handelingscompetentie van de jeugdigen zelf gedacht moet worden, en dat afspraken in overeenkomsten met de jeugdigen worden vastgelegd. De beheersvraag kan in de meeste gevallen het beste aan de orde komen wanneer het initiatief eenmaal in gang is gezet. Daarbij kan rekening worden gehouden met de aanwezige bronnen in de omgeving. Elke vorm van bevoogding moet worden vermeden, en dat betekent dat de beheersvraag in zorgvuldig overleg met jongeren moet worden ontwikkeld en uiteindelijk vastgelegd in heldere afspraken.

Faciliteiten

De werkplaats moet kunnen beschikken over een vaste ruimte waar jeugdigen ruim gebruik van kunnen maken. Gedacht kan worden aan naschools gebruik van schoollokalen, ruimte in het buurt- of wijkcentrum, in het jongeren centrum, in verenigingsgebouwen, kerkgebouwen enz.. Het ter beschikking stellen van ruimten die eigenlijk voor andere doelen zijn bestemd kan op problemen stuiten (onderhoud, toezicht, gebruikskosten en openingstijden). Hiervoor kan geen algemeen geldende oplossing worden gegeven. Per gemeente en per wijk zullen de mogelijkheden (samen met de jeugdigen) moeten worden onderzocht. De *gemeentelijke regiegroep* kan hierin een belangrijke rol spelen.

Wanneer de werkplaats als een positief en goed doordacht initiatief naar voren wordt gebracht en als duidelijk gemaakt kan worden dat het initiatief breed wordt ondersteund door jeugdigen, bewoners, instellingen en organisaties, de lokale overheid enz. dan zal men niet zondermeer aan een verzoek om ruimte ter beschikking te stellen voorbij kunnen gaan. De gemeente en het jeugd- en jongerenwerk kunnen wellicht bepaalde garanties bieden wat betreft onderhoud, toezicht en gebruikskosten. Aan de werving van brede steun voor het initiatief van de werkplaats zal in de fase van voorbereiding expliciet aandacht moeten worden besteed.

Materieel biedt de Werkplaats vooral een fysieke ruimte waar jeugdigen (met elkaar) aan hun ideeën te werken. De Werkplaats zal kunnen starten met een goede maar eenvoudige basisuitrusting: enig meubilair om aan te werken, stroomaansluitingen, enige (leuke) vaste decoratieve en functionele verlichting, aansluitingsmogelijkheid voor telefoon, een keukenblokje en een toilet. In principe wordt van jeugdigen verwacht dat zij zelf de (verdere) inrichting en uitrusting ter hand nemen. Ook moeten zij materialen inbrengen die voor de ontwikkeling van hun plannen nodig zijn. Elementaire materialen waarin zij niet zelf kunnen voorzien moeten uit andere bronnen worden verworven.

Belangrijk daarbij is dat de jeugdigen zelf het initiatief nemen en dat het niet te snel vóór hen wordt geregeld door begeleiders⁸. Voor het gebruik van apparatuur zijn wellicht afspraken te maken met instellingen. Ook kunnen de jeugdigen gerichte acties in de omgeving organiseren om bepaalde elementaire uitrusting en materialen te verwerven (schrijf- en teken materiaal; enig gereedschap enz.). De gemeente kan overwegen een beperkte bijdrage voor de aanschaf van elementair materiaal beschikbaar te stellen.⁹

Noot 8 Begeleiders van de jeugdigen kunnen hen natuurlijk wijzen op de mogelijkheden en hen daarmee op weg helpen. Belangrijk is echter dat hun rol op de achtergrond blijft, en alles wat door jeugdigen zelf kan worden gedaan ook door hen wordt gedaan.

Noot 9 Het is een juiste stelling dat jeugdigen tegenwoordig gewend zijn aan en willen beschikken over moderne communicatie en informatica apparatuur. Het is onjuist te stellen dat dat persé vooraf voor hen geregeld moet worden. Hun eigen inzet om de beschikking over die middelen te krijgen kan welwillend tegemoet worden getreden, maar dat zij het zelf regelen maakt dat zij het ook als hun eigen middelen beschouwen en er zo mee om zullen gaan.

Betrokkenheid

Het is van belang dat de Werkplaats op den duur een 'inbedding' krijgt in de sociale omgeving. Het bestaan en het functioneren ervan mag de omgeving niet onverschillig laten. Hierboven is al beschreven hoe individuele bewoners bij de Werkplaats betrokken kunnen worden. Het is echter belangrijk dat er vanuit de sociale omgeving ook andere incentives zijn die jeugdigen stimuleren om van de Werkplaats gebruik te maken en die getuigen van waardering voor hetgeen in de Werkplaats wordt gedaan. Het regelmatig uitloven van prijzen voor bijvoorbeeld de best uitgewerkte ideeën; voor het beste plan betrekking hebbend op de leefbaarheid van de wijk enz., kan een dergelijk gebaar zijn. Ook prijsvragen die worden uitgeschreven door de gemeente, de wijkorganisatie, de politie, de lokale pers, de lokale middenstand of andere lokale instanties kunnen een incentive zijn voor de jeugdigen.

Wanneer de *Werkplaats jeugd betrekken* op weloverwogen wijze tot stand wordt gebracht kan zij zich ontwikkelen tot een ruimte voor jeugdigen om hun eigen activiteiten te ontwikkelen. Activiteiten die de waardering van de maatschappelijke omgeving verdienen. Daarmee werken zij aan de vormgeving van een betekenisvolle plaats in de lokale samenleving.

Ook zal de werkplaats kunnen uitgroeien tot een plaats waar, door ondersteuning en advies, de dienstverlening van instellingen gericht op jeugdigen een integrerend moment krijgt.

Bijlage 1 Programma (onder voorbehoud)

- 9.00 - 9.15 Ontvangst en kennismaking
- 9.15 - 9.30 Introductie: doel en werkwijze
- 9.30 - 10.00 Wie heeft er belang bij Jeugd betrekken?
Opdracht in groepen
- 10.00 - 10.15 Koffie/thee
- 10.15 - 10.45 Jeugd betrekken: wie wil het en waarom?
Inleiding: Jeugd betrekken, fenomeen, trend en kansen
- 10.45 - 11.15 Belang van jeugd betrekken
Samenvatting en conclusies
- 11.15 - 11.45 Hoe organiseren we Jeugd betrekken?
Opdracht in groepen: voorwaarden voor de organisatie
- 11.45 - 12.15 Jeugd betrekken: algemene voorwaarden
Inleiding: rol gemeente en lokale instellingen, voetangels en klemmen, draagvlak en representativiteit, lokaal jeugdbeleid en intersectorale betrokkenheid
- 12.30 - 13.30 Lunchpauze
- 13.30 - 14.15 Organisatie van Jeugd betrekken
Gedachtenwisseling, samenvatting en conclusies
- 14.15 - 15.15 Jeugd betrekken in onze gemeente (1)
Opdracht in groepen: stappenplan maken
- 15.15 - 15.30 Thee
- 15.30 - 16.30 Jeugd betrekken in onze gemeente (2)
Plenaire gedachtenwisseling: toelichting op stappenplan, bruikbare elementen, eerste stappen die genomen moeten worden
- 16.30 - 17.00 Jeugd betrekken: aan de slag
Samenvattende uitleiding op basis van bevindingen van de dag

Bijlage 2 Opdrachten behorend bij OLPJ cursus module 4

De volgende opdrachten dienen ter voorbereiding van uw deelname aan de cursus module 'Structureel Implementeren van Jeugd Betrekken'.

De antwoorden die u formuleert zullen op de cursusdag door u gebruikt worden in de drie brainstorm-sessies die onderdeel uitmaken van het programma.

- Schrijf op wie er volgens u belang hebben bij het betrekken van jeugdigen bij het beleid van de gemeente. Doe dat in een rangorde van 'het meeste belang'... tot het 'minste belang'.

Geef van elke belanghebbende aan waarom hij/zij er belang bij heeft, ofwel welk belang hij/zij erbij heeft.

- 2 Wat vindt u de belangrijkste voorwaarde waaraan voldaan moet zijn om 'jeugdbetrekken' te doen slagen? En waarom?
- 3 Geef uw visie op de wijze waarop aan 'jeugdbetrekken' in uw gemeente vorm gegeven kan worden; c.q. waarop 'jeugdbetrekken' in uw gemeente verbreed kan worden. En geef daarbij aan welke rol voor verschillende actoren (instellingen; instanties; organisaties; lokale overheid) is weggelegd.